

BOS IN LINGUA

SIVE 15618

DISCURSUS

ACADEMICUS

Coll: Soc. JESV DE Cal: Inscriptus

PECUNIIS

VETERO-NOVIS

Labaci A Anno 1716

JOANNE STEPHANO

FLORIANTSCHITSCH

DE GRIENFELD J.U.D.

INCLYTI DUCATUS CARNIOLIAE

SECRETARIO - ADJUNCTO,

ET ADVOCATO JURATO,

Inter Academicos Operosos

TINNULO

Historico - Juridico - Politicè

Ex Liberalitate deductus. Illa: J. Pelschofferia

P. Cum Licentia superiorum.

LABACI, ANNO M. DC. XCV.

Typis Hæredum Mayr, Inclytæ Carniolia Typographi.

APPROBATIO.

PRæiens Libellus cognominatus
BOS IN LINGUA nihil con-
tinet orthodoxæ fidei, aut bonis mo-
ribus adversum, sed potiùs prælu-
dit amplioribus ab erudito ejusdem
scriptore in bonum Reipublicæ lit-
terariæ sperandis elucubrationibus,
quem proinde prelo dignum censui-
mus. Ex officio Episcopali Labaci
die 2. Octobris 1695.

*Joannes Antonius
Thalnitsher,
Vicarius Generalis.*

LS.

REVE.

REVERENDISSIMO,
ET
ILLUSTRISSIMO
DOMINO, DOMINO
JO: BAPTISTÆ
PRESCHERN,
SS. Theologiæ, & J. U. D.
*Cels.^{mi} Princ. Archi-Episc. Salisb.,
Intimo Consiliario,
Cathedralis Ecclesiæ Labacensis*
PRÆPOSITO,
NEC NON
ACADEMIÆ OPEROSORUM
LABACENSIVM
PRÆSIDI,
DICTO
RESOLUTO.


CÆTERISQUE REVEREND^{mis}
PRÆNOBILIBUS, CLARISSIMIS,
EXCELLENTISSIMIS, AC ERU-
DITISSIMIS DOMINIS,
DOMINIS COA-
CADEMICIS

OPEROSIS

J. S. Floriantschitſch
deGriinfeld, J. U. D.

Inter eoldem OPEROSOS
TINNULUS

Salutem, felicitatemque
perpetuam,

 X eo, REVERENDISSI-
ME, & ILLUSTRIS-
SIME DOMINE, DO-
MINE PRÆSES, VOSq;
COACADEMICI colendissimi, ex eo
inquam, quòd pro universali ACADÉ-
MIÆ nostræ symbolo operosas in mel-
lif. cando apes cum lemmate NOBIS AT-
QUE

DEDICATIO.

QUE ALIIS selegerimus, communi
 OPEROSORUM nomine nuncupari
 volumus: Quidni ergo & APES nos
 esse dixerim? præcipuè, quòd eorum mo-
 re operari nostri quoque sit instituti: Sa-
 nè vel ideo APES nos dici posse, imò de-
 bere reor. Atque has inter APES, ve-
 lut APUM REGEM, quia ACADÉ-
 MIÆ NOSTRÆ PRÆSIDEM TE
 REVERENDISSIME, & ILLU-
 STRISSIME DNÈ non tantùm vene-
 ror, sed &, siquidem P. Virgilio Ma-
 rone Lib. 4. Georgicorum attestante ille
 operum custos, ad exemplum illius
 TE opusculi hujusce mei Custodem, De-
 fensorem, & contra malevolos Protecto-
 rem fore spero, & confido: Atque hinc
 isthoc TIBI tantò lubentius debita cum
 reverentia, & submissione offero, do, di-
 co, & dedico.

Cum.

DEDICATIO.

Cumque ex C. Plinio Secundo naturalis historiae Lib. II. Cap. 17 quam optimè noverim eam apum esse naturam, ut se quæque proximam Regi cupiat esse, idcirco & VOS reliquas APES Coacademicas hac in parte in partem advoco.

Suscipite ergo, æquo ut soletis animo, leve hoc opusculum Reverendissime, & Illustrissime Domine PPÆSES, VOSque cæteri Dni Coacademici colendissimi. Id, dum legeritis, nec mel me collegisse, attulisse, & obtulisse adverteritis; commosin, id est prima mellificij fundamenta existimate, quæ reliqua sunt, & mel ipsum expectate, & elaborate; nam & VOS omnes una mecum OPEROSI. Interim favete, & valete. Dabam Labaci ex Museo meo pridie calendas Octobris Anni M. DC. XCV.



AUTHOR
AD
BENEVOLUM
LECTOREM.

IN hoc libello ROS IN LINGUA
cognominato discursum tibi,
Lector Benevole, de pecunijs
vetero - novis pro imbecillitate
ingenij mei exhibeo. Huic
formando ansam dedit non tantum, quod in-
ter Academicos Operosos gero nomen Tinnuli,
sed ipse etiam, qui me (quotiescunque ferè
per alios labores licet) ad veterum in magna
copia à me collectos numos, & numismata,
jucundissimumque mihi in ijs studium fert, ne
dicam trahit animus: quòd autem veteribus
quandoque etiam aliqua de bodiernis nostris
monetis

monetis annexa sint, id notæ, & etiamnum
 continuantes in re monetaria mutationes
 causaverunt. Cæterum autem L. Annaei
 Senecæ doctrinam me secutum fuisse velim
 scias, qui Epistolarum Lib. I. Epistola LXXXIV.
 sic ait: Apes debemus imitari, & quæcun-
 que ex diversa lectione conessimus, se-
 parare, melius enim distincta servantur:
 deinde adhibitâ ingenij nostri curâ, & fa-
 cultate, in unum saporem varia illa libra-
 menta confundere: ut etiamsi apparuerit,
 unde sumptum sit, aliud tamen esse, quàm
 unde sumptum est, appareat. *Interim*
tamen gloriam laboris alieni nequaquam ra-
pui, sed justus & æquus in omnes jus suum
cuique tribui, laudando, ex quo quid ex-
cerpti, Authorem. Sicutus sententia vel
omninò non, vel fortè minus placuit; causas
adduxi opinione meâ non vanas, sed vel ra-
tionibus, vel gravibus auctoritatibus funda-
tas; quod si id ipsum adversum me as egeris sen-
tentias, necquicquam dedignabor, imò mihi
gratulabor, quòd me instrui contingat, qui
cum Pomponio in l. 20. ff. de fideicommissa-
riis libertatibus memorum ejus sententiæ,
 qui

qui dixisse fertur: Etsi alterum pedem in tumulo haberem, non pigeret aliquid addicere. *Ad hæc noveris Authores, & Authorum dicta me nulla allegasse, quos vel quæ non ipse legerim; unde, nisi nullam mihi des fidem, credere poteris Authores sic, & non aliter loqui. Ipsum quod attinet discursum: hic utique præterquam quòd ad cujusvis genium accommodari non potuerit, etiam illi cujus genio aliàs discursus materia correspondet, ex integro placere nequibit; etenim naturalis est hominum ad dissentiendum facilitas l. item si unus 17. §. 6. ff. De receptis, qui arbitrium receperunt. Spero tamen neminem fore, qui non aliquid saltem, quod placere possit, in eo reperire valeat: nam ut vulgò loquimur nullus liber tam malus, qui non aliquâ parte profit. Ex quo concludere tibi licet, me nec contendere, ut cuncta; nec expectare, ut nihil placere asseras: non enim eorum numero te habeo, Lector benevole, quibus illud Joannis Ouveni Epigramatum Lib. 1. Epigr. 2. occinere necesse babeam:*

Qui

Qui legis ista, tuam reprehendo, si
mea laudas

Omnia, stultitiam, si nihil, in-
vidiam.

*Lege ergo, & evolue paucula haec, quae
conscripsi foliola, quae perlecta, & evoluta
cum ex toto laudare nequeas, scriptori
saltem ex toto, quod licet,
corde fave, & vale.*





SYLLABUS

AUTHORUM,

Quibus

In hoc discursu Academico
vel allegando, vel impu-
gnando usi sumus.

ORDINE ALPHABETICO.

Alex. ab Alexand.	Corpus Juris Can.
Aristoteles.	Corpus Juris Civ.
Biblia Sacra.	Couaruvias.
Biragus.	Ephemer. Nat. Cur.
Caj. Jul. Cæsar.	Fridlin.
Calepinus.	Gellius.
Calvinus.	Happelius.
Caramuel.	Hermes.
Cicero.	Hoffmann.

Hostus

Hostus.	Pellerus.
Josephus.	Perezius.
Kibler.	Pfennigk.
Klockius.	Plautus.
Lands Hand, West	Plinius.
des Herzog-	Plutarchus.
thumbs Crain.	Polydorus Verg.
Livius.	Polingenius.
Lucius.	Portius.
Luckius.	Recessus Imperij.
Macrobius.	Scaccia.
Majolus.	Schambogen.
Monterchius.	Seneca.
Ordinatio monet.	Struvius.
Ouvenus.	Tholosanus.
Palatius.	Tiraquel.
Patinus.	Vaillant.
	Virgilius.



CONGREGAT EXAMEN



EPIGRAMMA

IN SYMBOLUM D. AUTHORIS, UT PRIMI EX ACADEMIA
OPEROSORUM SCRIPTORIS.

Semper honos, nomenque illis, laudesque manebunt,
Qui primi fuerant qualibet arte Viri.
Te PRIMUM intueor, quia TINTINABULA pulsas,
Atque VOCAS RELIQUOS in tua facta VIROS.
Tu BASIS es SOCIJS, calamos qui scalpraque fument,
Te FUNDAMENTI gloria firma manet.
TINNULUS es, quis non celebret te hoc lemate dignum,
Namque tuus passim tinnit in aure labor.

CON-

CONGREGAT EXAMEN scripti tua penna Libelli,
Et reliqui calami jam sua mella dabunt.
Perge labore annos, & famâ extendere nomen,
Garmina Posteritas uberiora canet.

A L I V D

IN ZOILUM VESPE COMPARATUM CUM ALLUSIONE AD
COGNOMEN, LILIA GENTILITIA, ET APES
SYMBOLICAS D. AUTHORIS.

Vespa quid audaci temeraria vulnere tentas
Pulchrum FLORENTIS lædere VERIS OPUS,
Quid tibi cum dulci redolentis nectare FLORIS,
Quosque ferunt liquidos LILIA pulchra favos?
Iprocul! I turpis! procul hinc tua spicula tolle;
Nata FLOS hic soli mella propinat API.
Illa per illæ sos FOLIORUM sedula nexus
Colligit Ambrosias, munera grata, dapes:
Ast importuno tu circum munere strides,
Et NIVEUM fixâ cuspide tangis OPUS.
Ultrò si pergas temeraria lædere FLOREM,
Et sua, quæ loquat, spicula gæstat APIS.

Ita accinuit

Joannes Rudolphus Coraduci, L. B.

E P I G R A M M A
IN LIBELLUM DE PECUNIJS.

Omnia si numis parent, sunt numina numi:
Dives Divinus nonne Libellus eris?

A L I V D

AD LIBELLI HUIJUS AUTHOREM.

Collectum in paginas OPEROSè Apis ingeniosa
Et Momi Sapiet mel super omne tuum.

*Exiguis huius excimium in D. Authorens
affectum publicare gestiis*

Franciscus Wilhelmus à Zergollereus

JOANNIS STEPHANI
FLORIANTSCHITSCH
DE GRIENFELD, J. U. D.
INCLYTI DUCATUS CARNIOLIÆ
SECRETARIO. ADJUNCTI,
NEC NON ADVOCATI JURATI

BOS IN LINGUA
PROLOGIUM
DE RATIONE TITULI.

Summaria,

1. *Quid sibi velit parcemia Bos in Lingua?*
2. *An tractatui de monetis conveniat?*
3. *Datur ratio quare.*
4. *Bos Atheniensis pecuniæ significatio est.*
5. *Probatur à pari.*
6. *Item auctoritate Plutarchi.*
7. *Præterea auctoritate Plauti.*
8. *Demum Pet. Greg. Tholos.*

P
1.
 Arcœmiam *Bos in Lin-*
gua etsi tum demum
 priscis in usu fuisse no-
 verim, cum quispiam
 pecuniâ sordidè corruptus obmu-
2.
 tuisse denotaretur: eandem tamen
 etiam illi non omninò inconcin-
 num reor epigraphen, qui peculia-
 riter de monetis, & pecuniâ decre-
3.
 vit sermocinari. Concinnitatem
 hanc rerum me facit, quòd discursus
 desinenter *in lingua* se habeat, &
 pecunia antiquitùs Athenæis *Bos*
 dicta fuerit: ut vel hinc præter di-
 ctam parœmiæ significationem,
 discursus itidem de pecunia signi-
4.
 ficari videatur. Pecuniam verò
 Athenæis *Bos* dictam fuisse non
 tantum conjecturâ consequor, sed
 & probatæ authoritatis virorum te-
stimo.

stimonijs credere convineor. Con-
 5. jecturare quidem facit ratio, quod
 sicuti ab incisus *bigis, quadrigis, & vic-*
torijs teste C. Plinio Secundo na-
 turalis historiæ Lib. 33. Cap. 3. pris-
 ci Romani numos suos *bigatos, qua-*
drigatos, & victoriatos, ita etiam ab
 inciso *bove* Athenienses numum
 6. suum *Bos* dixerint. Bouem autem
 ijs incisum fuisse, certum est per ea,
 quæ habet Plutarchus in Theseo,
 dum dicit: *Signavit* (Theseus scili-
 cet celeberrimus ille Atheniensium
 Rex, cui Athenæ non tantum pri-
 mum numum, sed & seipsas ob tot,
 tantaque præstita innumeris penè
 titulis debent) *Signavit*, inquit ille,
numum inciso bove, vel ob taurum Ma-
ratbonium, vel ob Minois ducem, vel
 7. *ad agriculturam cives incitans.* Hanc

conjecturam meam confirmat, vel
 ut meliùs loquar, tollit; quia cre-
 dere cogit M. Accus Plautus in Per-
 fa Actu 2. Scena 5. in persona
 Sagaristionis Servi hæc proferens:

8, *Boves bini hic sunt in crumena.* Et ad-
 huc magis Petrus Gregorius Tholo-
 fanus Syntagmatis Juris universi
 Parte 3. Lib. 36. Cap. 2. Num. 20.
 dum ex Juliano apud Julium Pollu-
 cem ita loquitur: *Antiquum erat*
Athenæis numisma, & vocatum est
Bos, quia bouem habuit sculptum. His
 itaque stantibus, & quod intentio-
 nis meæ quoque fit de monetis, &
 pecunia nonnihil differere, discursus
 mei epigraphen *Bos in lingua esse*
 volui. Priusquam verò ad pecu-
 niam, seu monetam deveniam, pla-
 cuit, extremo tamen tantum, quod
 ajunt

ajunt digito, illa, quæ ante eam fuerunt indicare, & insinuare. Sit ergo

SECTIO I.

Quid fuerit ante numum?
quâ occasione, quâve de causâ
inducendus erat?

Summaria.

1. *In principio omnia erant communia.*
2. *Contrarium docet Caramuel.*
3. *Qui refutatur.*
4. *Pronomen tuus denotat etiam rem communem.*
5. *Idipsum probatur.*
6. *Semina & plantæ solo cedunt.*
7. *Terra communis fuisse probatur.*
8. *Quod ex communi nascitur, commune est.*
9. *Probatur animantia communia fuisse.*
10. *Quæ causa rerum divisionis?*
11. *Quid causam permutationibus dederit?*
12. *Ob inequalitatem permutandorum
Numus induendus fuit.*

13. *Non minus etiam ob difficultatem permittenda transferendi*
 14. *Numus dicitur, quia lege valet.*
 15. *Numi olim rudis materiae erant, & ponderatò expendebantur.*

1. **I**N primordio mundi omnia communia fuisse neutiquam dubitandum : etenim *per iniquitatem alius hoc suum esse dixit, & alius illud*, ut habet Can. Dilectissimis Caul. 12. Quæst. 1.

2. Ast aurem hic vellicat, ideoque paulisper morari facit Joannes Caramuel, qui in libro de Templo Hierusalem yitano Tomo 1. Tract. præmiali. Sect. 2. tempus, quo omnia fuissent communia figmentum poëticum esse, idque nunquam existisse existimat, eo argumento ductus, quod scriptura teste Gen. cap.

cap. 4. jam tunc, cùm adhuc non nisi quatuor personæ, Adam scilicet, Eva, Cain, & Abel in mundo numerarentur; Abel de primogenitis gregis sui munera Domino obtulerit. Ideo autem gregem Abelis proprium fuisse autumat, quòd ipse industria fuerit multiplicatus; quemadmodum & fructus terræ à Caino oblatos, Caini proprios dicit, quòd is seminaverit plantaveritq;.

3. Verùm ubi vis hallucinatur, Nam

4. primò pronomen *suis* adæquatam proprietatem non semper denotat, sed ambiguum est, ac etiam rem communem significat per Pomponium in Leg. 239. §. fin. ff. de verborum signit. Id ipsum probatur verbis legis 74. ff. de legatis & fideicommissis tertio: Si-

quis suos servos legavit, communes quoque contineri, & in quibus usus fructus alienus fuit. Hanc quoque sententiam jam ante compilatorum Juris ætatem pridem communiter receptam fuisse lex 46. ff. de ritu nuptiarum hisce perhibet: *Liber-
tam ejus esse negari non potest, licet al-
terius quoque sit liberta: quam senten-
6. tiam plerique rectè probaverunt.* De-
inde falsum etiam est, quòd ob se-
minationem, aut etiam plantatio-
nem quis fructuum Dominus effi-
ciatur: Nam plantæ, quæ terræ coa-
lescunt, solo cedunt; eâdem ratione fru-
menta quoque, quæ sata sunt, solo ce-
dere intelliguntur Instit. De rerum
divisione §. 32. hinc ille est versicu-
lus:

Omne solo cedit, radices si tamen egit.

7. Solum verò seu terra, in qua Cain seminavit & plantavit, communis erat; quod non tantum constat ex Can. supra cit. sed & ex Gen. Cap. 10. ubi terram primò in diebus Phaleg divisam fuisse hisce docemur: *Nati que sunt Heber filij duo: nomen uni Phaleg eò quòd in diebus ejus divisa sit*

8. *terra.* Idem judicium de foetu- animalium, quem si animal com- mune enitatur, communis est arg.

9. §. item ea. Instat eodem. Ani- mantia autem omnia communia fuisse concludo ex Gen. cap. 1. Ubi non impari modo de terra ipsa, ac de animantibus DEUS loquitur: *Cres- cite, inquit, & multiplicamini, & implete terram, & subycite eam, & dominamini piscibus maris, & volati-*

libus cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram. Enterra subycienda, & animantibus dominandum : quid autem amabò differt, aliquid habere subiectum, vel eidem dominari; aut è contra? sanè nihil. Si ergo eadem potestas hominibus data est ad animantia terræ, ac ad terram, & pro tunc per ante dicta terra hominibus communis fuerit, necesse est & animantia communia fuisse: quod ipsum itidem præfatus can. confirmat. Atque hæc sufficiant; ultra non moror, quamvis plura, quæ Caramueli oggeram, habeo. Redeo proinde, & repeto in primordio mundi omnia communia fuisse, & per iniquitatem alium hoc suum, IO. alium illud asseruisse. Quia verò
 ex

ex decreto Divino Geneseos cap. 3. hominibus *cunctis diebus vitæ ex terra in laboribus comedere, & in sudore vultus pane vesci* necessum erat: nec omnium labor æqualis esset; & vel ideo ex inæquali hominum labore fructuum æqualis participatio æqua esse non potuerit, aliunde etiam magistra experientia docuerit communionem parere discordias 1. cum pater §. dulcissimis ff. delegatis 2. ad rerum divisionem deventum est.

II. Quoniam autem jam tum necesse fuerit reapse experiri id, quod longè post P. Virgilius Maro Georgicorum lib. I. conscripsit, scilicet:

*Hæc segetes, illic veniunt felicius vnae:
Arborei scetus alibi, atq; injussa virescunt*
Gra-

*Gramina. Nonne vides croceos ut
 Imolus odores,
 India mittit ebur, molles sua thura
 Sabœi?*

*At Calybes nudi ferrum, virosaq; pontus
 Castorea, Eliadum palmas Epeiros
 equarum?*

Hinc est, quòd rebus divisis sæpe
 numerò acciderit, ut alij aliarum re-
 rum majorem, aliarum minorem,
 quàm satis esset, haberent copiam;
 quin alteri superesset, quod alteri planè
 deerat; hinc secundum necessitatem
 temporum, ac rerum utilibus inutilia
 permutabantur. Paulus in leg. 1. ff.
 12. De contrahenda emptione. Sed
 quia, pergit idem Paulus loco cit.
 non semper nec facilè concurrebat, ut
 cum tu haberes, quod ego desiderem, in-
 vicem

vicem haberem, quod tu accipere velles, electa materia est, cujus publica, ac perpetua æstimatio difficultatibus permutationum, æqualitate quantitatis sub-
 13.veniret. Vel ut cum Aristotele lib. I. Politicorum Cap. 9. loquar: cum subsidium illud (scilicet permutationis) fieret magis, ac magis externum, ac longinquum partim supportandis illis, quibus egebant; partim exportandis, quibus abundabant; necessariò numi usus comparatus est: non enim facilis est ad portandum unaquæq; earum rerum, quæ sunt necessariæ naturâ. Quapropter ad res contrahendas tale quiddam de communi sententia constituerunt inter se dare & accipere, quod cum esset è numero rerum utilium, usum haberet tractabilem, ac facilem ad vitam degendam: qual.

quale est ferrum, & argentum, & si-
 quid tale aliud est: primò quidem sim-
 pliciter magnitudine & pondere defini-
 tum; ad extremum verò etiam ab ijs
 notâ signatum, ut labore metiendi, ac
 ponderandi defungerentur. Ex quo
 non solùm colligere licet, ob diffi-
 cultates permutationum successu
 4. temporis numum (id est, quod nò-
 mo, seu instituto, & lege valet, ut
 testis est idem Aristoteles lib. 5. Ethi-
 corum cap. 8.) necessariò inductum
 15. fuisse; sed etiam apparet primis
 temporibus numum rudi materiâ
 constituisse, quæ ex magnitudine
 & ponderatò expendebatur, & po-
 stea primum ad quantum signifi-
 candum, & onus dimensionis,
 ponderationisue evitandum fuisse
 signatum.

SECTIO II.

De diversis numerorum nominibus.

Summaria.

1. *Rudis numi materia dicebatur raudusculum.*
2. *Postquam signabatur, Flavissæ.*
3. *Flavissarum alia nomina.*
4. *Pecunia improprie dicitur Sanguis & animus.*
5. *Opes unde dicantur, & quid significant?*
6. *Facultates unde dicantur & quare?*
7. *Divitiarum Etymon, & significatio.*
8. *Pecunia à pecore.*
9. *Æs pecunia dicitur, quod primum ex ære signaretur.*
10. *Moneta à monendo.*
11. *Numus unde dicitur?*
12. *Refertur opinio excelsimantium numum à Numa Rege Rom. denominari.*
13. *Reycitur hæc sententia.*
14. *Numus à Græco nómos derivatur.*

NUmo aliud, dum rudis adhuc
 materia esset, aliud post-
 1. quam signaretur, nomen erat. Il-
 la, rudis scilicet materia ponderatò
 expendi solita Priscis *Raudusculum*
 vocitata fuit; sic enim in venditio-
 nibus mancupi scriptum erat: *Rau-*
 2 *dusculo libram ferito.* Hanc verò id
 est pecuniam flatam, & signatam
 à flando *Flavissas* appellabant; ut
 videre est apud Aulum Gellium
 Noct. Atticarum lib. 2. cap. 10. ubi
 Q. Valerium Soranum metonymi-
 cè loquentem inducit, dum ait
 eum dicere solitum fuisse: *Quos*
Thesaurus græco nomine appellaremus,
priscos latinos flavissas dixisse, quòd in
eis non rude æs, argentumque, sed fla-
ta, signataque pecunia conderetur.
 Quasi diceret: *Thesaurus prisci La-*
 tini

tini Flavissas dixerunt, quia flavissis, id est flatâ, signatâque pecuniâ constabant.

3. Hæ flavissæ diversa sortiuntur nomina; dicuntur etenim & *Æs*, & *pecunia*, & *numus*, & *moneta*: quòd si in majori considerentur quantitate etiam *Divitiæ*, *facultates*, & *Opes* nuncupantur. Singula vocabula rationem suam habent, & propria sunt; improprium autem est, quòd nonnullis etiam *sanguis*, *animus*q; vocentur, uti habet Christophorus Pellerus in suo Politico scelerato impugnato Cap. 26. in additionibus: *pecunia inter homines sanguis, & animus est; quem qui non habet, inter vivos mortuus ambulat.* De vocabulis proprijs paucula.

§. *Opes* sunt plurale vetustissimæ illius, & jam penè antiquatæ singularis vocis *Ops*, quæ vox quid olim significaverit, vel ipsa contraria etiamnum usitata significatio in *ops* edocet. Si enim *ly inops* eum denotat (uti & denotat) qui omni ope destitutus est; à contrario *ops* eum denotare debet, qui sine ope non est, imò qui undequaque ope abundat, ut vel sic pecuniam majori in quantitate consideratam ex eo *opes* dici, quòd *opitulentur*, & in omnibus *opi* sint, non tantùm conjecturare pronum, sed & credere, præcipue si ab effectibus consideretur, sit necessum. Verum enim est, quod Marcellus Polingenius in suo Zodiaco vitæ in Tauro adnotavit:

*Omnia dives habet, nam præstant omnia
numi.*

6. *Facultates* quasi *facilitates* dicuntur, non tam, quòd labantur facile, sed quòd qui numos habet, ad omnia, & omnium rerum facilitatem habeat, ut testis est poëta, qui cecinit:

*Quodvis numis præsentibus opta,
Et veniet; clausû possidet arca Jovem.*

Poëtam vera cecinisse Sigismundus I. Friderici Pacifici filius significat, qui exhibente Joanne Palatio in Aquila Austriaca Parte I. lib. 42. cap. 2. mihi fol. 79. numo insculpsit craterem, & saccum pecunijs repletum cum lemmate: *Divitijs omnia parent.* Idem etiam attestatur adagium italicum: *Il martello d' argento rompe le porte di ferro; & in-*

B 2 du-

dubitatè verificat Ecclesiastes cap. 10. vers. 19. qui habet : *pecuniæ obediunt omnia.* *Facultates* verò, quasi *facilitates*, & sic unum idem, ac aliud sonare authoritate aliorum docet Andreas Tiraquel. ad L. si unquam Cod. de revocandis donationibus, verbo facultatum : ibi : *Antiqui facul, & faculter dicebant, quod posterior ætas facile, & faciliter vocavit.* Et paulò post : *unde & facultas nomen ad nostram ætatem permanavit, veluti facilitas agendi quidpiam.*

7. *Divitiæ* à verbo *dives*, *dives* à vocabulo *divus* etymologatur, quòd *qui dives est, quasi DEUS nullo indigere priscis videretur.* Calepin. in dict. qua de causa etiam Ojuvenus lib. 3. Epigr. 97. cffari non dubitavit.

Solus

Solus Dis DEUS est. Dites Dij: Numina numi.

8. *Pecunia* C. Plinio secundo teste naturalis historiæ lib. 18. cap. 3. à pecore appellatur. Cujus rationem idem lib. 33. cap. 3. dat, dum dicit: *signatum est (æs) notâ pecudum, unde & pecunia appellata.*

9. *Æs* nuncupatur mutuâtâ & derivâtâ significatione à primo Signatorum numerorum genere, venitque eo nomine, quidquid metallorum, ut numus fit, signatur, & sic cum Ulpiano in l. 159 ff. De Verb. significat. *Etiam aureos numos æs dicimus.*

10. *Moneta* dicitur à monendô, quòd nos signi impressione, vel authoris, vel precij moneat. Calvinus in Lex. Jur.

Adde , quòd etiam moneat subditos subjectionis , & censuum debitorum : hinc Christus Dominus , ac DEUS noster Matth. cap. 22. oblato sibi à Judæis denario , in quo cæsaris erat imago , & superscriptio , quasi ex antecedenti deduxit necessarium consequens : *date ergo , quæ sunt cæsaris , cæsari.*

II. *Numus* , seu *numisma* generaliori significatione sumptum , an à græco *nómos* , an à *numero* , an à *numine* denominetur Ouenus Lib. 2. Epig. 110. dubitat ; sic enim habet :

*Anne numum vocitant , criticiq; numisma Latini ,
Quod nómon Argivi , quodq; nomisma vocant ?*

An, quia nume potens, numerata pecunia
vulgò

Diceris, à numero tu quoque nomen
habes?

Anne Deam, quia te, Regina pecunia,
mundus

Æstimat, & numo numen inesse
putat?

Ego isthæc omnia suo modo applicabilia, non tamen pro vero numi etymo agnosco: Quod verò sit verum etymon paulò post exponam: sed nondum omnium mentes de numo retuli.

12. Sunt, qui *numum*, seu *numisma* à *Numa* Pompilio Romanorum Rege secundo, sicut *Philippæos* à *Philippo* Macedonum, & *Daricos* à *Dario* Persarum Rege nominari au-

B 4 tument,

tument, quasi verò Numa Rex primus apud Romanos imaginibus, & titulo nominis sui æs notaverit.

13. Verùm Plinius citatus lib. 33. cap. 3. dilertis verbis loquitur: *Servius Rex primus signavit æs. Antea rudi usos Romæ Remeus tradit.* Certum autem est Servium Tullum Sextum Regem Romanorum fuisse, eumque primò post annum centesimum à morte Numæ Pompilij in Regno successisse: ideoque *numus* Regi *Numæ* nomen suum debere neutiquam dici debet, nisi forte de *Scorzeis* intelligas, quos tantummodo *congiarium populo dedisse fertur* teste Alexandro ab Alexandro Genialium dierum lib 4. cap. 15. sed quid gloriæ ab his? præcipuè quòd per infra dicenda jam Abrahami tempore,

pore,

pore, non dico scortei, sed argentei numi extiterint. Servius Rex certè, licet, ut dictum, primus æs Romæ signaverit, à nomine tamen suo non denominavit. Itaque potiùs credendum Aristoteli, & dicendum *numum* à græco *nómos* derivari. Sic enim habet lib. 5. Ethic. cap. 8. *Ex hominum quasi pacto, & convento quodammodo, successit numus: atque ob hanc causam nominis ma vocatur à græcis apò tû nómu id est à lege: quia non naturâ, sed lege valeat, sitque in nobis situm eum immutare, inutilemque reddere.*

Hæc de diversis flavissarum, seu æris signati vocabulis. Ego promiscuè jam uno, jam altero utar, dum ad ultèriora progredior.

SECTIO III.

De materia monetarum,

Summaria.

1. Varijs locis, & temporibus varia est monete materia.
2. Recensentur ex Maiolo variæ monetarum materie.
3. Moneta magni Chan fit ex pellicula arboris cuiuspiam.
4. Abyssinis pro numis grana piperis, & micæ talis.
5. Incolis Tebeth verò corallia.
6. Amygdalæ Paden dictæ Guzaretanis sunt pecunia.
7. 8. Alijs pecunia vice sunt certæ conchæ.
9. Alijs fructus arboris.
10. Alijs lapides.
11. Non nulli ex aurichalco monetam habuerunt.
12. Quidam corium signabant.
13. 14. Quibusdam pro numo ferrum serviebat.

15. *Syracusanis fuit stannea moneta.*
 16. *Romanis materia monetae fuit Æs, Argentum, & aurum.*
 17. *Romano - Germani regulariter ex auro & argento numos signare consueverunt.*
 18. *Est & gens mortuorum ossa numi loco habēs.*

1. **M**ateria monetarum pro diversitate locorum, & temporum varia est, & erat. Maiolus in suis diebus canicularibus tomo 1. Colloquio 23. mihi fol. 426. recenset ex authoribus ibidem citatis in *orientali India, in provincia Caraian, pecuniam ex lapide porcellano confici; in Cambaliensi regno pecuniam ex celsæ arboris (morus est alba) folijs in usu esse; in Affrica in Tebutto regno pecuniæ vicem habere conchiliorum persicorum tegumenta; in Æthiopia anguui salem pro moneta esse.* Hæc ut dixi ex Majolo. 3. Ca.

3. Caspar Klockius de *Ærario* lib. I. cap. 20. Num. 10. de moneta magni Chan Tartari sic habet : *In regno Cathaiensi, qui expenditur numus conficitur ex delicata pellicula, sive membrana, quæ est inter stirpem, seu truncum, & corticem arboris cujusdam, ea pellicula cum trita, contusa, temperata, quæ glutine fuerit, signo, ac nomine magni Chani insignitur.*

4. Paulò infra Num. II. idem Klock. narrat, quòd in regno Prete- Jani Abyssinorum regis *Salis micæ, & pi-*

5. *peris grana pro numis seruiant.* Christophoro Pellero in observationibus, atque additionibus ad citati Klockij libri I. cap. 20. Num. 10. teste, *Incolæ regionis Tebeth corallio pro monetis utuntur.*

6. Everh. Guernerus Happelius Parte 3. Mun.

3. Mundi mirabilis tripartiti lib. 21 :
 cap. 4. mihi fol. 1051, attestatur in
 regno *Magni Mogoll*, in provincia
Guzarete pro minori, & currenti
 moneta inservire certum *amygdala-*
rum genus cholocintide (vulgus
 colloquuntum nominat) amarius :
 id in Persia in aridis, & ficcis locis,
 inter petras crescere, & *Paden* no-
 minari afferit.

7. Eodem teste, loco citato, habeo
 conchas *cori* dictas, quæ solummo-
 do in insula *Maldives* reperiuntur,
 ac peripheriam versam habent, inde
 in prædictum regnum Magni Mo-
 goll in regna *Visapaur*, & *Golconda*,
 imò in *Affricam* usque transportari,
 ibidemque pro numis esse.

8. Idem *Happelius* Cap. proximè se-
 quenti 5. mihi fol. 1057, habet *Af-*
frica.

fricanos, regni *Congo* incolas pecuniae loco habere *conchas*, quae ad *Portugaliae* insulam *Laonda* dictam soli supremo domino è mari levare licet.

9. In *Americae* provincijs *Guatimala*, & *Nicaragua* fructus arboris *Cacavae*, seu *cacavi*, ex quo *Cacavo* celebris illa *chacolata* conficitur, pro moneta est. Si eidem *Happelio* loco jam-jam citato credas.

10. Idemmet fol. 1059. attestatur *Virginianis* lapideam monetam esse.

11. *M. Accus Plautus* in *Militie* glorioso *Actu* 3. *Scena* 1. in persona *Pleufidis* ita loquitur:

*Cedò treis mihi homines contra auri-
schalco emptos.*

Unde patet pecuniam etiam *aurichalcum* fuisse.

12. Apud

12. Apud L. Annæum Senecam lib. 5. de beneficijs cap. 14. invenio aliquando *corium formâ publicâ percussum Lacedemonijs usum numeratæ pecuniæ præstitisse.* Quod & de Romanis scribit Alexander ab Alexandro lib. 4. Genialium cap. 15. Dicens, quòd *Numa Pompilius Scorteos asses congiarium populo dederit.*

13. Tempore C. Julij Cæsaris præter numos aureos Britannis etiam ferrei annuli pro numis erant, quod ipse C. Julius Cæsar in suis commentarijs de bello Gallico lib. 1. hisce verificat : *Utuntur autem (scilicet Britanni) numo aureo, aut annulis ferreis ad certum pondus examinatis pro numo.*

14. Plutarchus in vita Lycurgi asseverat Lycurgum Lacedemonijs

monete.

monetam omnem auream , & argenteam antiquasse , soli ferro auctoritatem tribuisse , ejusque magno ponderi , & moli exiguum assignasse precium .
 Classomenij itidem , ut author est Aristoteles Oeconomicorum lib. 2 percusserunt ferreum numum ad argenti rationem .

15. Dionysius Syracusius , teste eodem Aristotele loco cit. *cum non abundaret argento , numum percussit ex stanno , advocatâque concione , copiosa oratione numum eum commendavit .*
 Syracusij verò illum scito suo approbârunt .

16. Ære Argento , & Auro Romanorum pecuniam constitisse infinitis , ut ita dicam , vel in hoc ipso nostro Patriæ , & Carniolix solo , nominatim hic Æmona . Labaci , Novioduno .

duno - Gurgfeldæ, Magno Vico-
Iggij, in monte Adrante-Trojan-
berg, alibique in agris, & sylvis
passim reperti, & antiquorum Ro-
manorum cæsarum, consulum,
Trium-virorum, &c. nomina, &
effigies exhibentes numi indubi-
tante attestantur.

17. Hodie in his Imperij Romano-
Germanici terris monetam ut plu-
rimùm ex auro, & argento conflari
videmus. Etenim his tantum-
modo metallis regulariter uti in Or-
din. Monet. de anno 1559. & in Re-
cels. Imp. de annis 1566. & 1570.
concessum est, idque ligâ, & pon-
dere ibidem determinato.

18. Meminisse jam penè oblitus eram
reperiri quoque gentem, quæ non
tam pro materia monetæ, quàm

C

pro

pro moneta ipsa ossibus utitur emortuorum: quæ autem gens ea sit, si libet, consule Abrahamum Ortelium, ad quem & me R. P. Benignus Kibler S. I. Sacerdos in dem Wunder. Spiegel Parte I. Tract. I. mihi fol. 107. dirrigit inquires: **Dasß ein Volck / von welchen Abrahamus Ortelius schreibt / vnter dem Himmel gefunden wird / welches die Todten. Beiher an statt Gold / vnd Silbers brauchet ; darmit kauft / vnd verkauffet.**

Dixi superiori Num. 17. regulariter & ut plurimum in Rom. Germanico Imperio monetam ex auro, & argento conflari. Hinc est

SECTIO IV.

An aliquando in Imperio Romano aliud quidpiam, præter aurum, & argentum pro materia monetae subtervire possit? & quid tunc Juris?

Summaria.

1. *Necessitatis tempore numi fieri possunt ex aere, stanno, corio, charta.*
2. *Sed mutatis temporibus reluendi sunt.*
3. *Probatur Exemplo Friderici Imp.*
4. *Item exemplo Melitaeorum.*
5. *Præterea exemplo Eneci Lupid. Com. Tendilliani.*
6. *Porro exemplo Dominici Michaëlis Ducis Venetiarnm.*
7. *Eodem modo exemplo Friderici Augustini II.*
8. *Demum exemplo Leydensium.*
9. *Idipsum probatur ratione.*
10. *Numi vilioris materiae devalorationi sunt obnoxij.*

11. De essentia numi est, ut illius bonitas intrinseca extrinsecæ bonitati correspondeat.
12. 13. 14. 15. 16. Quod probatur LL. Gloss. Ex Aristotele, & universali consuetudine.

1. **E**Xtremâ necessitate exigente æneos, stanneos, coriaceos, imò & chartaceos numos etiam in Imperio Romano-Germanico fieri posse nihili dubitandum, siquidem hujusmodi in usu fuisse, passim legere est; nominatim verò apud Hermanum Hermetem in Fasciculo Juris Publici Cap. 35. Num. 58. Verùm hujusmodi numos meliùs *abaculos* (seu ut vulgò loquimur *tantos*) dixero: quia eisdem cum eodem Herm. Hermete loco cit. cum Sigilm. Scaccia in tractatu de

de commercijs , & cambio §. 2.
 Glos. 3. Num. 58. cum Caspare Kloc-
 kio de ærario lib. 2. cap. 48. Num.
 31. & 32. imò cum communi docto-
 rum mutatis temporibus, & neces-
 sitate cessante permutandos, possi-
 dentibus bonam monetam solven-
 dam, & sic damna refarcienda,
 aut aliàs quoquo modo sine damno
 3. populi extinguendam censeo. Et
 imprimis quidem censere inducor
 exemplis edoctus: primum est Fri-
 derici Imperatoris, qui cùm (teste
 Maiolo in diebus canicularibus To-
 mo 1. Colloquio 23. mihi fol. 426.
*Celestino quarto Pontifice anno Domi-
 ni 1241. in Italica expeditione pecuniâ
 destitueretur, iniit consilium, ut ex co-
 rio pecunia conficeretur militibus ero-
 ganda, signatâ ex una parte aquilâ,*

ex altera ejus imagine, cujus precium auro rependeretur, cum postea opes aurumque sibi suppeteret.

4. Exemplum secundum est Melitæorum, qui tempore obsidionis, & belli cum inimicissimo Christiani nominis hoste Turcâ monetam percusserunt æneam, tunc quidem expendendam valore argenteæ, postmodum verò argenteâ reluendam, incisus præter valorem æni improportionatum hisce verbis: *Non æs, sed fides.* Id quod Sigismundus Scaccia in Tract. de commercijs, & cambio §. 2. Glos. 3. Num. 85. commemorat.

5. Exemplum tertium est, quod enarrat Caspar Klockius de Ærario lib. 2. cap. 145. Num. 23. inquiens: *Emicus Lupides Comes Tendillianus in bello*

Granatensi Almæ urbi præfectus in summa rei pecuniariæ desperatione dum expectaret pecunias à Rege Ferdinando, & Regina Isabella, ex charta panucea fecit schedulas suâ manu propriâ, atque subscriptione signatas, quasdam vocans aureos, argenteos numos, æreos nisses, semisses, trientes, quadrantes. Hisque inter se emptiones, & commercia facta sunt, pollicitus se daturum pro illis fictitijs varias pecunias post receptionem.

6. Non absimiliter (quòd est exemplum quartum) egit Dux Venetorum Dominicus Michaël classe Tyrum obsidens, eodem Klockio ibidem ex Sabellico sic attestante: cum pecuniæ defectu stipendium reddi nequireret remigibus, & socijs navalibus, ex loro pecuniam publicâ formâ signavit,

quam pro aurea, & argentea certis distinctam characteribus in stipendium navalibus numeravit, turmis pollicitus fore, ut mox domi pro alutinis aurei, & argentei pari numero habentibus representarentur numi. Quod & factum est.

7 Exemplum quintum est, quod exemplis ex Klockio desumptis Christophorus Pellerus in annotationibus ad cit. Klockij lib. 2. cap. 145. Num. 23. ex Collenutio Neapolit. historiae lib 4. adjungit hisce formalibus: *Similiter assidebat Fredericus Augustinus eo nomine secundus Faventiae in Flaminia, durissimâ hyeme: deerat in stipendium pecunia, & milites passim dilabebantur: obsidionem solvere turpe erat, & grave; perseverare difficile. Pecuniam ex corio signa-*

vit aurei numi valore, quâ arte ex ijs angustijs evasit. Urbe subditâ quod erat pollicitus coriaceos numos aureis totidem mutavit.

8. Ultimum demum exemplum esto itidem à Pellerio ibidem ex Meursio in Athenis Batavis lib. I. cap. 22 suggestum: *ne, inquit Pellerus, in famosissima illa obsidione Leydensi (quæ incidit in annum 1573.) pecunia deesset, è papyro in priori obsidione pridem casam revocarunt, quam mox etiam liberati in argenteam commutârunt.*

9. Præterea etiam in supradictam sententiam movet, ne dicam trahit ratio, quòd iniquum fit, seclusâ spe refusionis damnorum subditos ad receptionem hujuscemodi numerum adigere, qui paulò post, aut omnino nihil, aut sine comparatione

10. minùs sunt valituri : quoniam
 valor monetæ (qui bonitas extrin-
 seca est) non correspondens boni-
 tati intrinsecæ (id est materiæ quæ
 ad sui bonitatem, & quantitatem
 five pondus) devalorationi, vel ip-
 sâ experientiâ teste obnoxius est.
 Quis etenim (excipe, si fortè non
 nemo raritatis gratiâ, aut pro me-
 moria quid simile ambiat) Quis et-
 enim, inquam, hodie eos, quos
 olim sola produxit necessitas, in pre-
 cio habeat, aut alijs obtrudere præ-

11. summat numos? Est itaque natu-
 ra & essentia numi, ut bonitas ex-
 trinseca intrinsecæ correspondet

12. bonitati. Ita etiam l. 1. ff. de con-
 trahenda emptione ibi : *electa mat-
 ria est, cujus publica, ac perpetua æsti-
 matio difficultatibus permutationum*

æqua

- æqualitate quantitatis subveniret.*
13. Item Glor. in eadem l. verb. *præbet*, ibi: *tantum valet unus numus, quantum argenti tantundem in massa.*
14. Quod & probat Aristot. lib. I. Politicorum cap. 9. qui signationis effectum hunc tantum esse indicat: *ut labore merendi, ac ponderandi defungamur.* Ad hæc facit etiam Lex. I. Cod. de veteris numismatis potestate, quæ dum jubet sine re-fragatione pecuniam suscipi ab e-mentibus, & distrahentibus *modò ut debiti sit ponderis & speciei* (id est materiæ) *probæ*, etiam insinuat absque materia bona, & valori proportio-
16. nata pecuniam esse non posse. De-
mum quoque ad stipulatur commu-
nis doctrina DD. imò & universalis
consuetudo jam dudum toto in or-
be

be Christiano recepta, per quam materia valori æqualis, ac solum in tantum inferior requiritur, in quantum circiter expensæ, quas in signanda moneta fieri necesse est, excrebunt.

Occasione dictorum, & quod ærea, stannea, aliæve hujusmodi monetæ in necessitate culæ, cessante necessitate permutandæ sint, nova occurrit quæstio, pro qua sit

SECTIO V.

An non saltem in necessitate auro, & argento aliquid æris, aut alterius metalli admiscere liceat? ita ut pristinus valor maneat, & mixtura hæc obligationem permutationis non inducat.

Summaria.

1. Refertur exemplum admixtionis factæ.
2. Defectu debitæ ligæ multæ monetae devaloratæ sunt.
3. Non exemplis, sed legibus judicandum.
4. Non licet materiam monetae heterogeneis vilefacere.
5. Cur olim Trium-viri monetales constituti?
6. Quod fuit eorum munus?
7. Lex mixtionem prohibens summis damnis præcavet.
8. Jure monetandi non ut quæstu, sed ut regali utendum.
9. Admixtione heterogenei quæstus exercetur.
10. Ligæ determinatio excludit facultatem liberè in mixtione heterogeneorum agendi.
11. Intrinseca, & extrinseca bonitas æqualis esse debet remissivè.
12. Necessitatis casum non facere licitam mixtionem heterogenei vilioris, objectio- nis solutione ostenditur.
13. Alia objectio proponitur.
14. Ejus solutio remissivè.

15. *Non omnis omnino mixtio est reprobanda.*
 16. *Sed quæ præscriptum Ord. monet. & Re-*
ces. Imp. transcendit.

1. **S**I exemplis judicandum, & re-
 spondendum foret, videretur
 dicendum, quòd de heterogeneis
 vilioribus metallis argento, & auro
 in casu necessitatis aliquid immisce-
 ri possit, manente pristino ordina-
 rio, & futuris temporibus constan-
 ter duraturo valore: nam ut Plinius
 Author est lib. 33. cap. 3. *Livius*
Drusus in tribunatu plebis octavam
partem æris argento admiscuit, nec
legimus hujuscemodi numos po-
stea unquam melioribus numis
 2. *permutatos fuisse. Quid de hodi-*
ernis nonnullis monetæ speciebus
depravatè sine necessitate cusis di-
xero!

xero ! de quarum permutatione ne cogitatur quidem : non obstante, quòd ob tales in liga adeo depravatos, atque ideo in regnis, ac provincijs domui Austriacæ hæreditarijs vigore generalium de dato 28. Novembris anni 1692, & 19. Januarij anni 1693. pro octava, in quibusdam Imperij ditionibus prouti Norimbergæ respectivè etiam pro sexta, & quarta parte, quin & quosdam omnino reprobatos numos, irreparabile damnum neminem non pati palam sit, ac manifestum. Cum autem *non exemplis, sed legibus* judicandum sit leg. 13. Cod. de sententijs & interlocutionib9 omnium judicium, videtur potiùs dicendum, quòd non. Lege enim Juliâ per Leg. 1. ff. Ad Legem Juliam peculatus,

latûs, cautum est: *ne quis in aurum, argentum, æs publicum, quid indat, neve immisceat, neve quo quid indatur, §. immisceatur, faciat.* Quapropter & ut quàm optima euderetur moneta antiquitatis Trium-viri monetales à priscis Romanis fuerunt constituti; uti Legistis ex Leg 2. §. 30. ff. de origine Juris, alijs ex historijs & historicis, Antiquarijs autem vel ex ipsis antiquis numis notum, compertumque est: quorum pro multis unicum Augusti Tribunitia potestate percussum (id quod ex inscriptione AUGUSTUS TRIBUNIC. POTEST. colligitur) hic exhibeo, in cujus averfa parte legitur: PLOTIUS RUFUS IIIVIR. A. A. A. F. F. C. id est Plotius Rufus Trium-vir Æri, Argento, Auro flando feriundo constitutus.

intendatur, eâque ritè, ac probè ob-
servatâ futuris quibusvis possessoribus,
imò & salutî publicæ consulatur; tales
quippe monetas, quæ in-
trinseco sui vitio laborant, successu
temporis reprobari necesse est, &
proh quanto cum disturbio & cala-
mitate! quis non experitur, & videt
hac ipsâ nostrâ, quam vivimus, æta-
te, quâ verificatur illud Germano-
rum:

**Weil man münzt Geld gering am sein
Leidet Schaden Groß / vnd Klein.**

Ast ne cui fortè dicta Lex. 1. anti-
quata, & exoleta, ac solum modo Ro-
manis olim scripta, nequaquam ve-
rò etiam Romano-Germanos obli-
gare videatur, hinc annectere libuit
Reces. Imp. de anno 1570. §. 132.
S. ubi hæc leguntur: **Als dann auch**

die Münz-Gerechtigkeit kein Mer-
 cantz / sonder vnser Kayser-Regal,
 so die Münz-Stände auß vnsern
 sondern Vertrauen / nicht zu ihren
 selbst gesuchten Vorthail / sondern
 wie wir selbst / dem Heil. Reich zu
 Ehren / vnd Volfahrt brauchen sol-
 len. Si ergo jus monetandi mer-
 catura non est, sed regale Cæsa-
 reum, quo pro honore, & bono
 S: Rom. Imperij, non ad quæstum
 faciendum alijs uti elementissimè
 concessum est: Quis dixerit numis
 quidpiam vilioris metalli ultra, ac
 cautum est, admiscere licere? cùm
 taliter ijs, qui hisce numis uti neces-
 se habent, damnum; ijs verò, qui
 procudi faciunt, quæstuosum lu-
 crum inferatur.

o. Adhuc clariùs hac in re provisum,

& ad propositum decisum repetitio
 in Ordinatio, Monetae, Ferdinandi Imperatoris de anno 1559. §. 3. 4. 5. &
 seqq. ubi postquam praescriptum,
 quot corpora unitis, & alterius ge-
 neris monetae ex marca confici de-
 beant, semper additur: *Vnd sollen
 sein halten vierzehen Loth / sechzehen
 Gren / vel sollen sein halten acht
 Loth: vel sollen sein halten sechs Loth/
 vier Gren.* Quae ligae determinatio,
 quid amabò aliud sibi vult, quam
 ut aliam ligam nequaquam indu-
 cere sibi quisquam praesumat.

11. Huc etiam faciunt dicta in proximi-
 mè praecedenti Sectione Num. 11.
 12. 13. 14. 15. 16. quòd nimirum ne-
 cesse sit intrinsecam, & extrinsecam
 numi bonitatem correspondere:
 nequaquam autem esset corespon-
 den-

dentia ad invicem, si idem esset va-
lor monetæ in liga melioris, ac in
liga vilioris.

2. Dices præcitatam legem, Reces.
Imp. & Ordinat. monet. non debe-
re, nec posse trahi ad casum necessi-
tatis, quæ legem non habet; ac
proinde loqui tantummodo de tem-
poribus, quibus prosperè omnia, &
ad vota fluunt. Verùm respon-
deo: ubi eadem ratio militat, ibi
etiam idem jus statuendum est. L.
illud ff. Ad Legem Aquiliam: at-
qui eadem ratio militat uno, ac al-
tero tempore, nam semper tales
monetæ sui aliquando futuram de-
valuationem nulli non nocivam,
& damnosam post se trahunt, & ad-
instar mercaturæ cudenti lucrum
afferunt quæstuosum. Deinde si

tanta necessitatis habenda esset ratio, nec supradicti abaculi, id est coriacei, chartacei, alijque hujusmodi numi essent permutandi, quos tamen permutandos sectione proximè præcedenti & asserui, & probavi.

13. Instabis Potest suadente aliquâ necessitate numi valor augeri, aliquando iterum ad inferiorem, & pristinum valorem descendenturus; quemadmodum percussas in hæreditarijs Domui Austriacæ Regnis, & provincijs monetas, quas Germani *Schser* à sex, & *Sünffzechner* à quindecim cruciatorum, seu cruciferorum, vulgò *Kreuzer* dictorum valore dicimus, ex primo mensis Aprilis anni 1693. respectivè ad septem, & septemdecim, ac paucis post

post mensibus planè ad octodecim cruciatis, seu cruciferos exaltatas vidimus, & proximè pristino valori restituendas credimus: ergo etiam auro, & argento aliquid æris, aut alterius metalli admisceri potest: quia sicuti in quantum præmemoratarum monetarum præcium nunc adauctum est, in tantum etiam illarum aliquando iterum fiet diminutio; ita quoque devaloratio monetæ, quæ quid de alijs metallis heterogeneis vilioribus admixtum habet, non potest fieri in minus, nisi quantum illa admixtio minus valere facit. Ad hæc patebit responsio infra sectione nonâ, in qua proponetur, & resolvetur quæstio: an consultius sit necessitatis tempore, & in defectu pecuniæ, valorem

illius in liga, & pondere cæterum bonæ ultra solitum augere, aut potius monetam novam ligâ, & pondere, aut horum alterutro deteriorem servato valore ordinario procedere?

15. Quæ nunc de admixtione dicta sunt, nolim ita crudè intelligas, ut planè nihil alterius heterogenei metalli adesse, sed semper aurum obryzum, & argentum postulatum debeat adhiberi; novi enim vix reperiri metallum ab alio metalli genere omnino defæcatum; novi etiam & arti, & utilitati publicæ stabilioris usuræ, & attrectationis gratiâ aliqualem mixturam expedire; novi tandem etiam in Ordinat. Monet. de anno 1559. in Recess. Imp. de annis 1566, & 1570. certam ligam,

gam, id est determinatam mixtu-
 16.ram esse præscriptam: dicta itaque
 intellige de admixtione ultra in Or-
 dinat. monet. & recessibus Imperij
 præscriptam, & supra Num. 10. in-
 sinuatam ligam: excessivam enim
 tantum admixtionem constanter
 reprobendam, sicuti e contra Im-
 perij ligam intuitu expensarum,
 quæ in cudenda moneta fiunt, æ-
 quam esse cum communi DD. con-
 stanter assero; cum nemo proprijs
 expensis numos signare teneatur,
 neque etiam regale monetandi
 damno esse debeat. Atque hinc
 æquissimè Recess. Imp. de anno
 1551. §. 46. isthæc inferta sunt ver-
 ba vorbehältlich in den wenigern
 Münz. Sorten des gebührlichen
 Münz. Kostens. SEC.

SECTIO VI.

De primo numi inven-
tore.*Summaria.*

1. Numi inventionem quidam attribuunt Caino, & quare?
2. Cur eandem alij Tubalcaino adscribant?
3. Noëmum inventorem asserentes quo fundamento nitantur?
4. Quam causam proferant stantes pro Saturno?
5. Refertur quosdam pro Thare, alios pro alijs stare.
6. Placet sententia Macrobij pro Jano verè bifronte.
7. Datur ratio.
8. Homines bicipites nasci sæpiùs contigit.
9. Referuntur bini hujusmodi partus.
10. Nec sententia Macrobij indubitata est.
11. Sententia pro Noëmo, aut Saturno arguta, & verisimilis.
12. Quæ pro Tubalcaino est, vacillat.

13. *absque fundamento numi inventio Caino adscribitur.*
14. *Pecuniæ nomine veniunt etiam res omnes.*
15. *Quædam Fl. Josephi versio facultatum, non pecuniæ meminit.*
16. *Antiquissimum esse numi usum sacra scriptura docet.*

1. **Q**uis omnium primus pecuniam invenerit? quæstio admodum dubia, & incerta est, nec nisi ab Oedipo resolvenda. Sunt, qui attribuunt Caino Ædæ Proto-plasti primogenito, qui ex nonnullorum versione à Flavio Josepho Antiquitatum Judaicarum Lib. I. Cap. 2. de prædicatur *augens rem familiarem copiâ pecuniarum per raptinam, ac vim congestarum ad luxum, & latrocinium suos asseclas invitans.*

2. Alij Tubalcaino quinto in linea Caini

ni

ni descendenti, quòd fuerit *malleator*, & *faber in cuncta opera æris* Gen. 3. Cap. 4. Nonnulli Noah, seu Noëmo, eò quòd is *Janus Pater* diceretur: *Pater* quidem, utpote totius generis humani ab aquarum diluvio conservator, & restaurator. *Janus* verò, quasi *vinifer*, ab hebræo *Jain*, quod latinè interpretatum *vinum* significat, cujus is primus & plantator, & potator erat. Gen. cap. 9. Eò inquam, quòd Noë Janus pater diceretur, & antiquissimi, ac primi numi una ex parte Janum bifrontem, seu Noëmum unâ facie tempora, quæ diluvium præcesserant, & altera tempora, quæ diluvium subsequabantur, respectivè pro, & respicientem: quibus posterioribus Arcæ beneficio servatus est, cujus

typus

typus rostrum navis in averſa numi parte expreſſum. Numum cum hujusmodi imagine jam penè detrita ex meis unum hìc ſubjungo.



4. Quidam primum numum ſecundo Regi Latij Saturno adſcribunt, is quippe à non nullis honori Noëmi Jani, quid temporis ſecundariò in Latium appuliſſe fertur, eudiſſe dicitur, eâ, quam jamjam retuli, & exhibui, formâ.

5. Aliqui Thare patrem Abrahami inventorem numi deprædicant: alios alij.

alij. Hos omnes tamen divinato-
res potiùs, quàm assertores dixero:
adeo solidi proferunt nihil.

6. Præ reliquis tamen mihi arridet o-
pinio Macrobij Aurelij Theodofij,
qui Saturnalium Lib. I. Cap. 7. pri-
mum præfatæ formæ numum à
primo Rege Latij Jano verè bifron-
te, qui Saturnum classe ad se aduec-
tum in Regni locietatem adseivit,
signatum fuisse refert, dum dicit:
*Janus, cùm Saturnum classe ad se per-
vectum excepisset hospitio, & ab eo edoc-
tus peritiam ruris, ferum illum, &
rudem, ante fruges cognitas victum in
melius redeget, Regni eum societate
muneravit. Cùm primus quoque æra
signaret, servavit & in hoc Saturni
reverentiam, ut quoniam ille navi fue-
rat, advectus, ex una quidem parte
sui*

*sui capitis effigies, ex altera verò navis
exprimeretur, quo Saturni memoriam
etiam in posteros propagaret.*

7. Hæc autem sententia ex eo arridet,
quòd historiæ de Jano, & Saturno
perbellè accommodetur, aliunde
etiam nihil incredibile sit Janum, ut
numus exhibet, verè bifrentem
8. fuisse : cùm & homines bicipites
(alia hujusmodi admiranda naturæ
prodigia missa facio) sæpiùs pro-
creatos vel solæ etiam Ephemer-
ides Collegij naturæ curiosorum e-
vincant; ex quibus binos casus al-
9. legasse sufficiat: Ephemeridum an-
no quarto, & quinto observatione
CLXV, D. Melchioris Fribe sic le-
gitur: *In pago Gröden sub præfectura
Haynensi anno 1658. d. 13. Novembr.
borâ septimâ vespertinâ Martha, uxor
Han*

Hansen Johans puellam vivam bicipi-
 tem duobus brachijs, & pedibus peperit.
 Ephemeridum quoq; Decuriæ an-
 norum secundæ anno decimo ob-
 servatione XXXIII. D. Caroli Pa-
 tini hæc habentur: *Inter alios com-
 plures, quos admiranda prodigiorum
 novatrix natura produxit unquam
 partus monstrosos, unum sanè, eumque
 mirabilem octavâ Decembris anni mi-
 lesimi sexcentesimo nonagesimi primi,
 vix uno milliari procul Patavio rustica
 peperit. Erat siquidem masculus, cui
 capita erant absolutissima duo, unum-
 quodque cum collo suo &c.*

10. Sed nec dictæ Macrobij opinio-
 ni, quamvis, ut dixi, præ reliquis
 arrideat, in tanta rei vetustate intre-
 pidè, & absque omni omnino scrupu-
 lo assentiri ausim. Scio enim

ex M. Tullio Cicerone Lib. Primo
De natura Deorum in principio
tenerarium esse, & indignum,
aut falsum sentire, aut quod non sa-
tis exploratè perceptum sit, & cog-
nitum, sine ulla dubitatione defen-
dere.

11. An saltem (fors quispiam nosse
cupit) eos omnino explodam, qui
pro Noëmo, aut Saturno stant? neu-
tiquam. Nam si non indubitan-
ter, argutè saltem, & verisimiliter
deducunt, & concludunt.

12. Vacillant autem Tubalcaini fau-
tores; etenim præterquam quòd
de nullo numo constet, qui quo-
modolibet ad Tubalcaini tempora
referri, vel explicari possit, etiam
omnino nihil patrocinator genera-
litas verborum *in cuncta opera æris,*
E cùm

cùm isthæc intelligenda in se tistæ ac-
 commodo, nimirum in ordine ad o-
 pera circa æs eò temporis solita:
 aliàs eodem argumento conclu-
 dendum foret jam tum ænea tor-
 menta extitisse, quæ tamen primùm
 ante 315. annos, id est anno salutis
 humanæ M. CCC. LXXX. à Ger-
 mano quodam inventa esse ex Po-
 lydoro Vergilio de rerum inven-
 toribus Lib. 2. Cap. 11. scimus.

13. Cadunt omnino, qui numi inven-
 tionem Caino attribuentes se in
 Flavij Josephi verbis fundant, ubi
 pecuniarum fit mentio: nam per

14. Leg. 178. ff. De verb. signif. pecu-
*niæ verbum non solùm numeratam pec-
 uniam complectitur: verùm omnem
 omnino pecuniam, hoc est omnia corpo-
 ra. Nam corpora quoque pecuniæ ap-
 pella-*

pellatione contineri, nemo est, qui ambigit. Taceo, quòd non omnis Flavij Josephi versio pecunias commemoret: Gelenio enim interprete de Caino sic habetur: *facultates domesticas per vim, ac rapinas accumulans, accitis undequaque latrociniorum, & nequitiae socijs, magister illis ad facinorosam vitam est effectus.*

16. Sed quidquid sit, rejectis etiam præmemoratis sententijs, antiquissimum saltem numi usum vel ipse Textus Gen. Cap. 23. vers. 16. arguit; nam, ut inde constat adhuc *Abraham* pro agro quadringentis siclis argenti ab *Ephron* æstimato, ad sepulturam *Saræ* uxoris suæ *appendit pecuniam, quam Ephron postularat.*

SECTIO VII.

Quando primùm Roma
ex uno, & altero metallo mo-
neta procudi cæperit?

Summaria.

1. Romani ab initio numorum aureorum, argenteorum, & æreorum usum non habuerunt.
2. Sed scorteis assibus primùm,
3. Dein raudusculis commercia exercebant.
4. Sub Servio Tullo primùm signatum est æs.
5. Argentum verò Q. Fabio Cos.
6. Erroris arguitur, & corrigitur locus Plinij.
7. Quando aurum signari cæptum sit?
8. Postea æs, argentum, & aurum promissuè signabatur.
9. Tiberius cæsar jus auri, & argenti signandi Senatui ademit.
10. Demum etiam æs soli Augg. Cæs. signabant.
11. à Romanis ad Romano-Germanicos Imperatores jus monetandi devolutum est.
12. De quorum speciali concessione etiam alij hoc jure gaudent.

Quo tempore apud Romanos
 (cætera Regna, & Gentes
 milias facio) primùm moneta pro-
 cudi cœperit, paucis expedio.

1. Certum est aureorum, argenteo-
 ram, quin imò & æreorum numo-
 rum iisdem longo tempore nullum
 usum fuisse, prout ex infra dicendis
 luculenter nemini non colligen-
 2. dum erit : *Corijs verò boum numos*
percussos à primis originibus cum Ale-
xandro ab Alexandro Genialium
dierum Lib. 4. Cap. 15. judicare licet,
quòd Numa Pompilius scorteos asses
congiarium Populo dedisse fertur. Quòd
 enim æra non signaverit, supra sec-
 3. tione 2. meminimus. Scorteis igi-
 tur ab initio, & interjecto tempore
 etiam raüdusculis, de quibus itidem
 supra sectione eadem dictum est,

omnia commercia exercebantur.

4. Postquam verò Servius Tullus secundum Antonij Contij Cronicos canones anno Urbis conditæ 175. seu ut Titus Livius author est, anno 176. ad Romana Regnacula pervenit, is teste Plinio Lib. 33. Cap. 3. *primus signavit æs* : quo autem Regni, & Regiminis sui anno, incertum est.

5. Longo tempore post, & quidem, ut idem Plinius Lib. & Cap. cit. habet, *Argentum signatum est anno urbis DLXXX. Q. Fabio Cos. quinque annis*

6. *ante primum bellum Punicum.* Sed ut advertit Didacus Covarruvias Tomo 1. veterum numismatum eollat. cap. 2. manifestum Plinianus hic locus errorem habet, & ideo pro DLXXX. ille legendum putat

CCCC.

CCCCLXXXIII. datis rationibus, quòd is annus Q. Fabij Consulatuì conveniat juxta cronologiam Gla-reani, & Holoandri, & quòd pri-mum bellum Punicum per eitas ibidem Authores initium habuerit anno ab Urbe condita CCCCLXXIX. Sed si hoc anno CC-CCLXXXIX. bellum Punicum coeperit, & ut habet Plinius quinque annis ante argentum signatum fit, potiùs dicendum in dicto loco Plinij pro DLXXX. legendum esse CCCCLXXXIV. quod & conve-nit Fastis consularibus, atque his, quæ habet præcitatus Titus Livius in Cronologia sua,

7. Aureus numus post annum LXII. per-cussus est, quàm argenteus. Dicit idem Plinius loco cit. & sic anno Urbis

8. conditæ DXLVI. à quo tempore
 deinceps hi, qui publicâ pollebant
 dignitate, & auro, argento, æri
 flando feriundo constituebantur
 Trium-viri, promiscuè & aureos, &
 argenteos, & æreos numos, ipsi
 met numis testibus, percusserunt:
9. Donec omnium primus Tiberius
 solâ æris signandi potestate Senatui
 relictâ, potestatem auri, argentiq;
 signandi ad solos Augustos, & qui
10. cæsares dicebantur, attraxit. Quæ
 potestas, ac monetandi jus demum
 etiam adæquatè, & quo ad omnia
 metalli genera, id est auri, argenti,
 & æris ad solos Augustos Cæsares
 (prout infra sectione XI.) pervenit:
11. à quibus successu temporis in suc-
 cessores, id est Romano Germani-
 cos Imperatores est derivatum: pe-
 nes

nes quos etiamnum tanquam rega-
 12. le residet, non usurpandum ab
 alijs, nisi de specialissima concessio-
 ne. Recess. Imp. de anno 1570.
 §. Alsdann auch 132. in verbis: Als-
 dann auch die Münz-Gerechtigkeit
 kein Mercantz/sonder vnser Kayser-
 Regal, so die Münz-Stände auß
 vnsern sondern Vertrauen zc. brau-
 then sollen.

SECTIO VIII.

Gaudeatne jure monetan-
 di inclytus Ducatus Carnioliae?

Summaria.

1. Qui hodie in Imperio Romano-Germanico
 jure monetandi potiantur? remissivè.
2. Hoc jure gaudet etiam Ducatus Carnioliae:
3. Quod probat die Lands-Hand-Weist.
4. Hoc jus per non usum non amississe probatur

5. *Qui præscribit jus monetandi, cumulatim, non privatim præscribit.*

1. **Q**ui, quotue illorum sint, quibus monetandi jus in his Romano-Germanici Imperij terris seu per clementissimam concessionem, seu etiam fortassis ex legitima tantum præscriptione competit, recensendo excurrere propositi hodie non est: idcirco curiosum lectorem ad Leonardi Wilibaldi Hoffmanni, & ad C. L. Lucij tractatus, quorum primi *Alter / vnd Neuer Münz-Schlüssel* / alterius verò *Neuer Münz-Tractat* inscribitur, remitto, ubi ex ibidem adjunctis schematibus, etsi non omnes, certè quàm plurimi monetarij domini inveniri poterint. Pro nunc tamen reticere, quòd hoc ip-

fo

lo jure monētandi etiam inelytus
 Ducatus Carnioliae gaudeat, semi-
 3. reatum duxi. Gaudet: ast ne ver-
 bistantum id asserere videar, audi
 Lands. Hand. Best. des Herzogs
 thums Grain in den Augspurgi-
 schen libell mihi fol. 88. ubi petitio
 ita sonat: Ist der Landschafften (id est
 Oesterreich vnter / vnd ob der Enns /
 Steuer / Karnten / vnd Grain) vn-
 terthänig bitten / die Kaiserliche
 Majestät wollen dise Lande / jedes
 mit beständig guter Münz / so an-
 dern umbligenden Landen / vnd Für-
 stenthumben Münz an dem Korn /
 vnd Werthe gleichmässig sen / schla-
 gen vnd auffrichten lassen. Huic pe-
 titioni subscriptum est; habetur e-
 nim ibidem fol. proximè sequenti:
 Auf diesen Articul mag die Kaiserl.
 Majestät

Majestät leiden/ vnd verwilligt/ daß die Landschafften darvon reden/ vnd ihrem Gutbeduncken nach handeln/ vnd ein beständige Münz auffrichten.

4. Sed hic fortè non nemo arg. Leg. 1. ff. de nundinis ductus Ducatum Carniolix ob non usum jus monetandi amisisse dixerit. Verùm secundùm ea, quæ habet honorandissimus meus quondam in Jure utroque Professor D. Joannes Christophorus Schambogen in suis prælectionibus publicis ad Lib. 1. Institut. Tit. 2. §. 5. videtur, quòd non licet enim per non usum regulariter privilegia ammittantur, ait tamen *excipienda esse illa, quæ absoluta gratiæ sunt, in nullius gravamen cedentes*: cujusmodi & jus monetandi est.

est. Cur autem per merum non
 usum isthæc nunquam amitti vi-
 deantur, argumento est, quod *viâ*
præscriptionis non, quia nemo est, qui
præscribat, nec viâ renunciationis, quia
in libera facultate est uti, vel non uti.

5. Dices: Præscriptione jus monetan-
 di obtineri potest, ergo & amitti.
 Respondeo omnino etiam præ-
 scriptione obtineri posse, aut non
 privativè, sed cumulativè; nec
 etiam adverlus principali concessi-
 sione jus monetandi habentem, sed
 adverlus principem ipsum talis
 præscriptio procedit. Quapropter
 stante tantummodo sub his distinc-
 tionibus antecedenti, patet per se
 falsitas consequentiæ,

SECTIO IX.

An is, qui jus monetandi principali concessione, aut præscriptione obtinuit, necessitatis tempore, & in defectu pecuniæ valorem illius in ligâ, & pondere cœterùm bonæ ultra solitum augere, vel etiam monetam novam ligâ, & pondere, vel horum alterutro deteriorem servato valore ordinario procudere valeat? & utrum horum consultius?

Summaria.

1. *In intrinseca æquè, ac extrinseca numi bonitate sæpiùs mutationes evenerunt.*
2. *Proferuntur bina exempla vilefactæ ligæ ex Plinio.*
3. *Ex eodem adducuntur eocemplæ ponderis imminuti.*
4. *Recensetur ex Aristot. factum Dionysii Syracus, valorem monetæ duplicantis.*
5. *Enar.*

5. Enarratur quale, quantumque fuerit Imperialis unius incrementum circa finem prioris, & initium currentis seculi.
6. Trifariam dividitur proposita sectionis quaestio.
7. Monetae valorem non exaltat nisi habens potestatem legislativam.
8. 9. 10. Probatur auth. Aristot. & argumentis.
11. Neque pondus, neque liga numi licite minuitur.
12. Probatio ratione ligae remissivè.
13. Pondus numi leviari non posse probatur ex Cap. Quanto &c. de jurejurando.
14. Idem probatur ex Ordin. monet. Ferd. Imp.
15. Præterea probatur ratione.
16. Demum leg. 1. Cod. de veteris numismatis potestate.
17. Consultius est monetae bonitatem extrinsecam exaltare, ac intrinsecam diminuerè; & cur hoc?
18. Datur ulterior ratio.

Non de facto, sed de jure, & sic non quid fiat, sed quid fieri debeat, possitue, quæritur. At verò quamvis tantùm quid fieri debeat, aut fieri consultius possit, principaliter in quæstione sit, attamen & quid aliquando factum fuerit, accidentaliter recollere, non omnino ingratum fore suspicor.

1. Certum est tam hoc, ut moneta ligæ, & pondere solito deterior, servato valore pristino cuderetur; quam etiam hoc, ut valor monetæ Ordinariæ extraordinariè augetur, jam pridem, & sæpiùs evenisse.
2. Bina exempla monetæ in liga deterioratæ ex C. Plinij Secundi lib. 33. innotescunt: & primum quidem cap. 3. secundum verò cap. 9. jam fati libri enarratur. Priori loco Plinius

nus citatus sic loquitur: *Livius Drusus in Tribunatu plebis octavam partem æris argento admiscuit.* Posteriori capite autem ita habet: *Miscuit denario Trium-vir Antonius ferrum, miscuit æri.*

Idem etiam Plinius dicto Lib. 33. Cap. 3. author est monetam pristino suo pondere defraudatam, & alleviatam fuisse; ait etenim: *Pondus æris imminutum bello Punico primo cum impensis Respublica non sufficeret, constitutumque, ut asses sextantario pondere ferirentur: ita quinque partes factæ lucri.* Et paulò post iterum: *Postea Hannibale urgente, Q. Fabio Maximo Dictatore asses unciales facti: placuitque denarium XVI. assibus permutari: quinarium octonis: sestertium*

F

qua.

*quaternis: ita respublica dimidium la-
crata est.*

4. Aristoteles autē extraordinarium nobis ordinariæ olim monetæ augmentum palam, manifestumque facit. Hoc siquidem attestante Oeconomicorum Lib. 2. Dionysius Syracusanus, cūm cives mutuò datam reposcerent pecuniam, omne ad se argentum deferri iussit, *allato autem argento percussit numum ita, ut denarius unus æstimaretur duobus.*

5. Sic etiam, ut plura, quæ passim in authoribus, & Recess. Imp. legere licet, missa faciam; sic, inquam, etiam uti reperio in adnotatione quadam Augustæ Vindelicorum anno 1632. impressa, Imperialis (Germanis Reichs-Thaler dicitur) qui prioris sæculi anno 82, 83, 84, 85. &

85. & 86. floreno uno, & cruciferis
 solummodo octo constitit, anno
 1587. valoris sui incrementum ha-
 buit crucifero uno: etenim expēde-
 batur jam fato An. 1587. fl. Cr. 9.
 crevit deinde ulterius

Anno 1590.	- - usq; ad	I.	10.
Anno 1594.	- - usq; ad	I.	11.
Anno 1596.	- - usq; ad	I.	12.
Anno 1603.	- - usq; ad	I.	14.
Anno 1605.	- - usq; ad	I.	15.
Anno 1607.	- - usq; ad	I.	16.
Anno 1608.	- - usq; ad	I.	20.
Anno 1609.	- - usq; ad	I.	24.
Anno 1613.	- - usq; ad	I.	26.
Anno 1614.	- - usq; ad	I.	28.
Anno 1615.	- - usq; ad	I.	30.
Anno 1618.	- - usq; ad	I.	32.
Anno 1619.	- - usq; ad	I.	48.

fl. Cr.

An. 1620.	Mens. Feb. usq; ad	2.	4
	Mens. Jun. usq; ad	2.	8
	Mens. Nov. usq; ad	2.	20.
An. 1621. Mens.	Feb. usq; ad	2.	24.
	Mar. usq; ad	2.	30.
	Apr. usq; ad	2.	36.
	Maj. usq; ad	2.	48.
	Jun. usq; ad	3	6.
	Jul. usq; ad	3.	15.
	Aug. usq; ad	4.	---
	Sep. usq; ad	4.	30.
	Oct. usq; ad	5.	---
	Nov. usq; ad	5.	30.
An. 1622. Mens	Jan. usq; ad	7.	30.
	& demum Mense Feb. ejusd.		
Anni imperialis unius valor exaltatus est usq; ad		-	-
			10

Sileo de incrementis alterius generis monetarum, quamvis iisdemmet temporibus acciderint; etenim omnia huc congerere quid superfluum fore, econtrà autem vel in solo etiam imperiali tantum, totiesque tam brevi temporis spacio factum augmentum oculis lectoris me proposuisse sufficientissimum existimavi. Manum proinde de tabula.

6. Propositam quæstionem quod attinet, eandem in tres quæstiones dispesco, ut prima quæstio sit: an is, qui præscriptione, vel principali concessione jus cudendi monetam nactus est, eandem ex causa ultra solitum augere valeat? Secunda quæstio: An tali monetario Domino novam monetam ligâ, & ponde-

re, aut horum alterutro deteriore servato valore ordinario procederet fas sit? Tertia demum quaestio: Quid horum fieri sit consultius?

7. Ordine ad ternas hasce quaestiones, & quidem ad primam cum distinctione respondeo: aut gaudet talis quispiam potestate legislativa praeter jus monetandi sibi concessum, seu praescriptum, aut non gaudet: si primum, dico eum ex causa valorem ultra solitum augere posse; si secundum, constanter

8. nego. Ratio autem est, quod ut dixi supra sectione secunda Num. 14. numus *apò tû nómu*, id est à lege nomen sortiatur, ac lege valeat, id quod valet: Sic enim Aristoteles Lib. 5. Ethicorum Cap. 8. *Ex hominum quasi compacto, & convento, quodam-*

dammodo successit numus, atque ob hanc causam nómisma vocatur à græcis apò tû nómu, id est à lege: quia non naturâ, sed lege valeat, sitque in nobis situm, eum immutare, inutilemque reddere.

9. Deinde numi valor non aliter augmentatur, ac obligando, adstringendo, & imperando, ut scilicet ille numus, qui exempli gratia priùs expendebatur, & accipiebatur pro 6, aut 15. ex post expendatur, & accipiatur respectivè pro 7. & 18. Atqui legis virtus hæc est obligare, adstringere, & imperare per Leg. l. 1. & Leg. 7. ff. de legibus, ergo. Hinc etiam fit, quod solummodo ibi, ubi qui valorem numis auxit, legem dicere valet, numus tanti expendatur, & acceptetur; quanti is eum vult expendi, & acceptari: nec ultra

obligatio hæc sese extendit, utpote
 quod *extra territorium jus dicenti im-*
punè non pareatur, per Leg. fin ff. de
 jurisdictione.

11. Ad secundam quæstionem dico
 nequaquam licere monetam ligam,
 & pondere, aut horum alterutro
 solito deterioremanente ordina-
 12. rio valore procludere. Quod qui-
 dem quo ad ligam jam probatum
 est supra sectione 5. quo me, ut
 13. brevior sim, refero: Quo ad pondus
 autem assertum probo primo ex
 Cap. Quanto § de jurejurando, in
 quo summus pontifex Innocentius
 tertius Arragoniæ Regi, qui mone-
 tam patris sui usque ad certum tem-
 pus se conservatum juravit, consu-
 luit, & mandavit, *ut reprobatâ monetâ,*
quæ à legitimo pondere fuerat defranda-
 ta,

ta, alia sub nomine patris moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducat. Ubi parentheticè, & obiter notandum ideo dici aliam monetam patris nomine cudendam, ut vel sic juramento saltem quadamtenus stetur, cum ei adæquatè stare sit illicitum. Si ergo moneta suo debito destituta pondere, eaque jam pro priori cusa, nihilo obstante juramento in contrarium, attamen reprobanda, & nova ad legitimum pondus reducenda: quidni jure merito dixerim monetam levioris, ac par est ponderis hodie procudere non licere.

Id quod porrò, & pro secundo probatur ex Ordin. monet. de anno 1559. ubi in §. 2. & seq. Imp. Ferdinandus I. per expressum jubet,

Das eine gemeine Reichs-Münz / im
 Namen / Stück / vnd Gehalt / auf ein
 fein Marcß Silbers / Göltnisch Ge-
 wicht gesetzt / vnd außgetheilt wer-
 den soll / nach folgender Gestalt.
 Zum ersten / im Stück / daß ein
 Reichs-Gulden / oder sechzig Kreu-
 zer gelten / sollen auff die Göltnisch
 Marcß gehen / zehenthalb Stück.
 Et sic de cæteris. Non autem divi-
 deretur secundum præscriptum
 jam factæ ordinationis, si levioris
 ponderis moneta fieret, quia plura
 corpora, ac novem cum dimidio
 ex marcha conficerentur, aut certè
 si plura non conficerentur corpora,
 saltem materiæ tantùm quantùm
 ultra illa novem cum dimidio re-
 maneret. Idipsum est in reliquis
 monetæ speciebus. Huc etiam

anneetere libet confirmationis gratia ejusdem ordinat. Monet. §. 31. cujus tenor hic est. *Hierauffsetzen / ordnen / vnd wollen Wir / ic. daß hinfürter im Reich Teutscher Nation kein Münz, Herz ic. einige andere Sorten / oder Stück der Münzen ic. dann wie die hieroben in disen Unsern Kayserlichen Edict bemeldet / benannt / vnd außdrucklich fürgestellt / münzen / schlagen / machen / oder an statt einiger Bezahlung außgehen lassen soll / ic. his verbis utique ad intentum nihil clarius.*

15. Eadem assertio probatur tertio: Si valor numi solitus permaneret, quantitas autem, & pondus numi diminueretur, numi bonitas extrinseca (id est valor) bonitati intrinsecae (id est materiae quo ad sui quan-

quantitatem, leu pondus) non corresponderet : atqui bonitas extrinseca cum intrinseca correspondere debet , ergo . Majorem propositionem vix aliquis negaverit, utpote lumine naturæ notam , hinc probatione non eget : Minorem verò probat Paulus in Leg. 1. ff. de contrahenda emptione. Glos. ibid. in verbo *præbet*. Aristoteles Lib. 1. Polit. Cap. 9. & quæ præterea paulò fusius dicta sunt in lectione quarta Num. 7. usque ad finem, quæ ibi vide.

16. Postremò pro hac sententia stant ipsimet Sacratissimi Imperatores Valentinianus, & Valens in Leg. 1. Cod. de veteris numismatis potestate Germano Præfecto Prætorio sic rescribentes: *Solidos veterum principum*

cupum veneratione formatos, ita tradi, ac suscipi ab eminentibus & distrabentibus jubemus, ut nihil omnino refragationis oriatur, modo ut (en quàm bene ad propositum) debiti ponderis sint, & speciei probæ.

7. Binis hisce resolutis quæstionibus quivis facile conjecturaverit, quid responsurus sim ad quæstionem tertiam: nempe necessitatis tempore monetæ cæterùm bonæ valorem ultra solitum augere consultius utique esse, ac novam ligâ & pondere, aut alterutro horum deteriorem procudere. Siquidem ex ijs, quorum unum omnino, & quovis tempore illicitum, alterum autem saltem suo tempore licitum est, isthoc præ illo utiq; necessitatis tempore consulendum erit.

18. Ast esto (in falsa hypothefi loquor) esto, inquam, æquè unum, ac alterum ex causa licitè fieri posse: attamen indubitanter existimo potiùs valorem monetæ ligæ, & pondere bonæ augmentandum, quàm monetam novam priori quomodolibet deteriore cudendam esse, ex ratione, quòd id potiùs eligendum fit, quod quàm minimè nocivum videri potest: verissimum autem est augmentum monetæ aliàs bonæ non tam, quàm diminutionem illius quo ad ligam, vel pondus nocere; cùm, dum augmentum fit, saltem aliquid accrescat, & sic futuri decrementi onus alleviat, econtrà autem in diminutione ponderis, aut ligæ nemini quidquam accrescit, & tamen devalorationem aliquan-

de

do certò certius futuram omnibus
minitatur.

SECTIO X.

Satis fit non nullis objec-
tionibus, quæ priori lectione
decisis opponi possent.

Summaria.

*Permutantes numum pluris, ac Prin-
ceps taxat, illius valorem non augmen-
tant.*

*Quando moneta augmentum sumpsisse dici
possit?*

*Collato regali monetandi etiam intrinseca,
& extrinseca cadendarum monetarum
bonitas præscripta est.*

*Fridlini sententia asserentis hodie non am-
plius standum esse præscriptæ Imperij li-
gæ, & ponderi proponitur.*

*Refutatur quæ causa infinitarum confu-
sionum.*

6. *Contra eandem ostenditur. non obstante varietate valoris argenti ligam fuisse eandem.*
7. *Ex Fridlini argumento ineptissima sequela deducitur.*
8. *Solutio argumenti à casu necessitatis remissivè.*
9. *Pfennigk. sententia de moneta provinciali.*
10. *Reijcitur quà contraria Recess. Imp.*
11. 13. *Bonitas intrinseca, & extrinseca correspondere debet correspondentiâ connaturali, & solitâ.*
12. *Quid hac in re connaturale, & solitum, quid præternaturale, & insolitum dicatur?*
14. *Quid intersit, si exaltetur extrinsecum, vel minuatur intrinsecum numi remissivè.*

SUrrors audire mihi videor. Uniquippe prima proximè præcedentis sectionis decisio; alteri altera; tertia tertio minus aridet. Est, qui primæ opponat: quòd non tantum

tum illius, qui potestatem legislativam habet, sed & privatorum sit, numos in suo valore augere; cum indies videamus à campforibus, & mercatoribus E: G: aureos, qui aliàs vigore generalium de dato 10. Decembris anni 1692. quatuor tantummodo taxati sunt florenis, ternis, & quaternis grossis suprâ, imo aliquando etiam pluris cambiari & permutari. Ast quàm leviusculum hoc est! Scimus enim omnes, etsi campforum, & mercatorum nonnulli, sibi, suosque in usus commodiores, aureos pluris cambiant & permutent, eos tamen ab alijs nequaquam pluris, ac pro quaternis florenis acceptari, quod ipsum arguit monetam ultra id, quod Princeps terræ, & Legislator vigore ge-

G

nera-

neralium suorum statuit, nihil aug-
 2. menti sumpfisse : quoniam ut re-
 verà moneta in sui valore augmen-
 tum sumpfisse dici valeat, necesse
 est eam non tantùm uni, & alteri,
 ab uno, aut altero, sed indifferenter
 cuivis, & à quovis æqualiter expen-
 di posse, atque hinc etiam vicissim
 universaliter acceptari debere. Cu-
 jus ratio datur in Leg. 3. ff. de in li-
 tem jurando : *cùm certa sit nummo-
 rum æstimatio.* Quod etidem con-
 firmatur ex his, quæ habet Joannes
 Calvinus in Lex. Juris verbo Mo-
 neta, dum dicit *Monetam* dici à *mo-
 nendo*, quòd nos signi impressione precij
moneat : non autem moneret precij,
 si primùm, quanti hic, aut ille eam
 accipere vellet, aut deberet, inda-
 gare, & pacisci oporteret.

3. Eidem decisioni primæ porro alius
 oggesserit, concessio uno, censetur
 etiam concessa omnia illa, sine
 quibus id, quod concessum est esse
 non potest, ergo concessio jure mo-
 netandi censetur etiam concessum
 esse jus imponendi valoris, esto quis
 potestate ferendi leges non polleat:
 cum moneta sine valore esse ne-
 queat. Atqui ex identitatis ratio-
 ne indubitatum est eum, qui valo-
 rem numis imponit, eundem etiam
 valorem numis augere posse, ergo.
 Sed nec hoc argumentum quid-
 quam in contrarium urget: nam il-
 la concessio temper est modifica-
 ta, cancellisque Recessuum Impe-
 rij restricta, ac conclusa; imò intrin-
 secam æquè, ac extrinsecam bonita-
 tem cudendis in futurum numis

præscribens : ita Ferdinandus ipse
 in Ordin. Monet. de anno 1559.
 Wäre es auch Each / daß einiger
 Reichs-Stand / so mit Freyheit der
 Münzen nicht begabet ist / künfftig
 lich solche Freyheit / Gold oder Sil-
 ber zu münzen / von uns oder unsern
 Nachkommen am Reich außbrin-
 gen / vnd erlangen wurde / in wel-
 chen Weege solches beschehe / dem
 sollen / vnd wollen wir / vnd unsere
 Nachkommen / dieselbig Freyheit
 keiner andern Gestalt geben / nach zu
 stellen / dann daß er diser unser Ord-
 nung vnterworffen / auch Inhalt
 dises unsers Kaiserlichen Edicts, zu
 münzen schuldig / vnd verbunden sey.
 Et sic hoc iplo jam in antecessum à
 concedente, numo impositus est

valor.

valor. Ex his per se patet respon-
sio ad argumentum.

4 Aliorum oculis decisio secunda fe-
stuca est, è quorum numero video
Illustr. D. Augustum Fridlin L. B.
ab Hegi Salisburgi monetarium in-
spectorem, qui suæ circa rem mo-
netariam anno 1679. die 20. No-
vembris Celsissimo Principi Archi-
Episcopo Salisburgensi, in scriptis
oblatae opinioni inter reliqua hæc
interuit: quòd moneta in liga, &
pondere ex præscripto constitutio-
num imperialium ampliùs procu-
denda non fit, eò, quòd non lex
tempori, sed tempora legibus im-
perare videantur; & quòd argen-
tum hodie non æquè levi precio
ematur, nec etiam eâ facilitate, ijs-
demque expensis, utpote indies

profundius, intimiusque quæren-
 dum, è visceribus terræ extrahatur.
 5. ac olim. Verùm pace illius dixe-
 rim: stante hac sententiâ sequere-
 tur, quòd prout quisque jam plus,
 jam minoris argentum emere, vel
 etiam id majoribus, aut minoribus
 expensis è terra eviscerare necesse
 habeat, sic quoque comparatione
 factà jam plus, jam minus ponde-
 ris, vel ligæ numo dare posset; un-
 de infinitæ circa rem monetariam
 confusiones orirentur; nec minus
 etiam à quolibet ex monetarijs do-
 minis, imò verò ab uno eodemque,
 in annos, quin & aliquando in men-
 ses singulos distinctæ in liga, &
 pondere monctæ signarentur.
 Quod quàm longissimè absit.

6. Præterea quæro , num ab anno 1582, quo tempore imperialis unus tantummodo floreno uno, & cruciferis octo expendebatur, usque ad annum 1622. ad quod tempus usq; à prædicto anno successivè imperialis unus (uti sectione nonâ dictum) sui valore usque ad florenos decem excrevit ; num inquam semper interea una marcha argenti æqualiter emptâ fuerit? vix hoc dici poterit, & tamen vel attestantibus ipsismet intra annum 1582. & 1622. signatis imperialibus videmus præscriptam ijs ligam, & pondus observatum fuisse.

7. Adhæc quòd fortè in uno, aut altero loco in auri- vel argenti- fodinis majores successu temporis expensas, ac antea fieri necesse sit, malè

sequitur licitè solitam ligam, & pondus deteriorari. Quid enim monetarius Dominus, uti horum plures sunt, argenti-fodinam non habeat, aut eandem totaliter aliquando exhauriat, an ideo numus sine omni ligâ, & pondere esse poterit? Cæterùm sæpiùs accidit, ut, quo profundius terra exploratur, eò copiosius, & purius aurum, argentumue elatebretur. Quid quòd aliquando etiam, DEO propitio, hujuscemodi terræ divitiæ communi omnium bono inopinatè pandantur.

S. Quòd si præterea quispiam argumenta secundæ decisionis ad casum necessitatis ex legis trahenda negaverit, hunc ad dicta Sect. 5. Num. 12. remitto; ego verò ad re-

spon.

spondendum his, quæ Guilielmus Pfennigk in tract. De rei numariæ mutatione, & augmento Lib. 2. Cap. 8. Num. 19. dictæ decisioni meæ in contrarium scripsit, me accingo. Putat is ibi monetario Domino monetam saltem provincialem (*die Land-Münze*) non ex præscripto, sed ad libitum fabrefacere liberum esse hac positâ ratione: *Nam sicuti illa (intellige moneta provincialis) extra territorium regulariter nullum habet valorem, regulis quoque ad ligam imperij non tenetur.*

10. Sed mirum quantum à Recessibus Imperij recessit, & deviavit: & nisi pro excusatione afferat se non de jure, sed de facto sermocinari, nescio quid respondere possit ad Recess. Imp. de anno 1566. §. 155.

qui §. decisionem meam quo ad
 provincialem, ac proinde tantò ma-
 gis quo ad communem Romanæ
 Germanici Imperij monetam hilce
 confirmat: Es soll auch den Grenzfür-
 vnd Landschaften / die hiebevör ihre
 sonderbahre Land-Münzen in ihren
 Bezürcken gehabt / vnd gebraucht /
 hinfürter sich derselbigen auch zu ge-
 brauchen / vnd zu ihrer Gelegenheit
 anzustellen vbenommen seyn / je-
 doch daß dieselbige Land-Münzen
 auch NB. auff den Gehalt / vnd
 Werth der Reichs-Münzen regu-
 lirt / vnd geordnet werden. Da-
 sich dann auff den Probation-Tagen
 befinden wird / daß einer / oder mehr
 Ständ / weiter als obstehet / vnd
 durch die Grenß verglichen / Mün-
 zen wurde / daß wollen wir sambe
 den

den Grentzen / darunter sie gessen /
 abschaffen / vnd keinen seines eignen
 Willens in disem zu handlen gestat-
 ten.

1. Unum superest, ut enervem: id
 nempe, quod in specie tertium de-
 cisionis secundæ argumentum la-
 befactare videtur. Scilicet: Si bo-
 nitas extrinseca bonitati intrinsecæ
 correspondere necesse habet, se-
 quella est, ut neque valorem mo-
 netæ aliàs in liga, & pondere bonæ
 hucusque solitum unquam aug-
 mentare fas sit, contra dicta, & con-
 cessa in prima decisione prioris sec-
 tionis. Verùm, quæ in dicta de-
 cisione prima prolata sunt ratione
 correspondentiæ intrinsecæ, & ex-
 trinsecæ, intelligantur oportet de
 correspondentia intrinseca, & ex-
 trin-

trinfeca folita, & connaturali, non
 de ea, quæ præternaturalis eft, &
 12. infolita. Connaturale autem, &
 folitum hac in re dicitur, quod Re-
 cefl. Imp. & Ordin. Monet. præ-
 fcriplêrunt : Sicuti econtrâ præter-
 naturale, & infolitum dicendum id,
 quod quidem ibidem expreflê præ-
 fcriptum non eft, fieri autem quan-
 doque causâ urgentiffimâ fic repol-
 cente imperialibus exemplis edocti
 13 permiffum dignofcimus. Unde
 refpondeo ad arg. diftinguendo :
 fi bonitas extrinfeca bonitati intrin-
 fecæ correfpondere debeat connat-
 uraliter, fequitur valorem mone-
 tæ nunquam augeri poffe, negoti-
 quellam, fi fecus, tranfeat. Dico
 ergo fufficere, quòd intrinfeca, & ex-
 trin-

trinfeca bonitas connaturaliter cor-
 respondeat, quod & fieri debet.

14. Tertia decisio fuppositis duabus
 prioribus vix difficultatem patitur:
 licet enim primo obtutu nihil inte-
 reffe videatur, numusne bonus ex-
 altetur, an alius vilioris ligæ, vel
 levioris ponderis fervato priftino
 valore efficiatur: cùm quantò plu-
 ris, aut melioris materiæ prior fit,
 tantò pluris quoque debeat accep-
 tari. Quia verò quid interfit jam
 Sect. priori Num. 17. & 18. dictum
 est, ad alia digredior, Ergo fit

SECTIO XI.

De multifarijs veterum
 Romanorum, & recentium Ro-
 mano-Germanicorum numo-
 rum formis.

Summaria.

1. Diversissima, & penè innumera sunt veterum numorum forma.
2. Primi numi Janum bifrontem, & rostrum navis referunt.
3. Quid præferant numi primis proximique?
4. Signati à Illviris monetalibus familias Rom. exhibent.
5. Quid in familiarum numis, antè in sculpti Dij, Deaque denotent?
6. Quibuscum in postera numi parte familiarum dignitates, & res bene gesta indigentur?
7. C. Jul. Cæsar arrogato Rom. Imperio, quoque monetandi, non tamen private, sibi arrogavit.
8. Deinde Tiberius S. P. Q. R. non nisi ac signare passus est.
9. Tandem & æris signandi potestas adempta fuit.
10. Qui Rom. Imperatores numos antè signarint?
11. Ea, quæ in eorundem aversa parte incidebantur, generatim perstringuntur.

1. Laus Fr. Mediobarbi, ad quem Specia-
lora desiderans remittitur.
2. Generaliter insinuatur, qualiter hodie-
ni numi signari soleant.
3. Formas specificas ipsi adhuc numi exhibent, exterminio secuto Tract. Hoffmanni, & Lucij exhibebunt.

Distinctas non tot mentiebatur formas Proteus quot formis numi ab invicem discernuntur: has omnes describere supersedeo, nec enim libellus hic tot, tantasque exciperet, esto mihi vel solissimis etiã singulis easdem insinuare mens foret: generatim itaque tantùm paucula, & quidem omiſſis ijs, quæ ad exteras non ad Romanam, aut Romano-Germanicam gentem spectant, complectar.

Antiquissimi, ijque primi Romanorum numi parte anticã bifron-
tem

tem Janum , posticâ rostrum navis
 referebant, cujus ipsimet numi, &
 Plinius Lib. 33. Cap. 3. testes sunt.

3. Alij primoribus proximè acceden-
 tes anteriùs faciem Deæ Romæ, vel
 genij Senatûs , vel genij Populi
 Romani &c. exhibent, averfi au-
 tem ratem, ovem, bovem, vel si at-
 gentei sint, bigas, quadrigas, vic-
 torias &c. repræsentant.

4. Ij, quos III- viri monetales auro,
 argento, æri flando, feriendo con-
 stituti, dum adhuc populare Ro-
 manum fuisset imperium, suo ex
 arbitrio, & beneplacito signârunt,
 plerique omnes Romanarum fami-
 liarum sunt monumenta: Eas om-
 nes recensere absterret nimietas, re-
 censitas autem curiosiori lectori in
 Bibliotheca numismatum Burch.

Gotthelf. Struvij Cap. 2. legere, aut etiam, si malit, unà cum numerum formis descilpratas videre licebit in Familijs Rom. Caroli Patini. Interm hic hoc adnoto, quòd primæ hujuscemodi numismatum frontes plerumque varias Deorum, Deorumque facies præseferant: prout scilicet quæque familia aut ab una, alterave Deitate suam se originem trahere jactitabat, aut uni alterive Deitatum earumdem quaqua de causa se plus debere agnoscebat. Atque hinc conspicimus in numis gentis Juliæ Venerem; in numis, qui Petiliæ debentur familiæ, Jovem; qui Calpurniæ, Numam; qui Thoræ, Junonem Lanuviam; & sic de cæteris. Postera verò numerum facies plurimas nos Roma-

norum antiquitates edocet: hinc per
 thenfas, per pontificalia, per aras,
 per sacrificia, sacrificulorumque in-
 strumenta superstitionem veterum
 Religionem, Sacerdotia, vel Pon-
 tificatus agnoscimus; ibi majesto-
 sam cuiuspiam in fascibus, & secu-
 ribus, sellisue curulibus Præturam,
 Consulatum, Dictaturam suspici-
 mus, veneramur: Nunc hunc ex-
 spicis, & Ceteris, Saturnique ima-
 ginibus magistratu ad frumentum
 emundum claruisse concludimus;
 nunc alium triumphalis currûs ob-
 tutu de Populi Rom. hostibus vic-
 torem, atque ideo gloriosissimum
 celebramus triumphatorem: sæpe-
 numerò unum aliquem res à se, vel
 à majoribus suis in toga, vel sago
 laudabiliter gestas recolere experi-
 mur,

mur, & ut verbo complectar omnia, in sexcentis alijs locupletissimè, & mirum quantum curiosi scrutatores erudimur.

Nunc ad Rom. Imperatorum numos digredienti quasi per transennam commemorare libet, quòd statim initio mutati in monarchiam Reipubl. Rom. statûs jus monetandi unâ cum Rom. Imperio sibi C. Jul. Cæsar reapse quidem arrogaverit, simultaneè tamen S. P. Q. Romanum isthoc regale exercere passus fuerit, id quod & Octavianî Augusti temporibus continuatum. Ast Tiberio ad Imperium evecto auri, argentique signandi potestas ad solos Augustos, & Cæsares tracta, nec nisi potestas æris signandi Senatui relicta, quæ tamen & ipsa ex mente

Struvij præcitati in Bibliotheca numismatum Cap. 3. *Sæculo III. simul cum argenti signandi jure, quod ab breve tempus Trojanus concesserat, erepta fuit.*

10. Dum ergo Rom. Imperatores legi simultaneè, seu soli monetandi jure potirentur, hoc (vel ipsis numis testibus) parentes, uxores, filios, nepotes, fratres, sorores, concubinas, aliosque præ reliquis in delicijs habitos honore dignati sunt, ut quemadmodum suis, sic quoque illorum effigiebus anteriori faciei numi insignirentur, inscriptaque inibi nomina, dignitates, aliæve prærogativæ seræ transcriberentur posteritati. Posterioris istorummet numorum faciei signaturas, & inscriptiones quis in tanta penè infinitudine

tudine fingillatim recollat? Dixi
 in tanta penè infinitudine : nul-
 lum etenim prisca Romanorum
 superstitio Deum, aut Deam com-
 menta est, quem vel quam occasio-
 ne felicis, optatique cujusdam suc-
 cessûs jam sub hac, jam sub illa som-
 niata proprietate cultum venera-
 tumque, aut cultam veneratamque
 reperire non possis. Quid quòd
 specie plurium animantium, imò
 & inanimatorum ipsi sæpè sæpiùs
 denotentur, colantur, & colendi
 proponantur: uti per bovem Apis,
 vel Serapis; per centaurum, vel ly-
 ram Apollo; per fulmen, vel aquilam
 Juppiter; per pavonem Juno,
 per cervam Diana; per equobale-
 nam Neptunus; alia demum Idola

per alia Idolorum propria. Adhæc aliquando etiam per hostem prostratum, aut phænicem è proprio reviviscentem cinere *FELIX TEMPORUM REPARATIO* designatur. nonnunquã pontium, & portuum, sumptuosissimorumq; ædificiorum exhibitione admiranda quidem, feliciter tamen ad præfixum scopum perducta clarent molimina. Quidam præterea averforum numerorum captivis, trophæis, vel arcubus triumphalibus incisus victorias partas, & triumphos actos eloquuntur. Alij adumbratis congiarij distributionibus multifariam Augustorum erga Pop. Romanum deprædicant liberalitatem. Nonnulli *VOTA X. XV. XX. XXX.* persoluta, & multa *XX. XXX. XXXX.*

nuncupata indigitant. Sed quorū
 sum hæc omnia? si in immensum
 hodie excurrere extra propositum
 est. Hæc ergo sunt satis.

12. Quod sicui tamen hac in re curio-
 sitatem suam explendi animus est,
 Francisc. Mediobarbum Biragum
 adeat, utpote qui non minus ad
 stuporem, quàm ad antiquariorum
 utilitatem, & in studio metallico
 facilitatem desudavit, dum innu-
 mera, ut ita dicam, omnium me-
 tallorum numismata, potissima
 quidem ex Adolpho Occone, mul-
 ta ex alijs, non pauca de suis colle-
 git, & assignatâ secundùm Crono-
 logiæ regulas cuiusvis numo propriâ
 sede, adjectisque compluribus ele-
 gantibus commentarijs in unum
 collegit.

13. Unum adhuc superest, ut scilicet posteriorum, atque etiam hæc nostra tempora attingentium Romano. Germanicorum numorum formas generatim perstringam. In hisce numis præter monetariorum Dominorum (sive jam summi sint, proprioque jure regali monetandi gaudeant, sive dependentes, & ex speciali concessione id ipsum exercent) in hisce inquam præter monetariorum Dominorum effigies, nomina, dignitates, & valorẽ, quæ plerumque alteram numi faciem explent, conspicienda quoque sunt in parte averla ut plurimum cum eleganti quodam, & symbolico dictorio eorundem propria insignia, rariùs verò horum vice symbolum ipsum oculis obycitur. Atque his

alte.

alterius quoque faciei solitæ formæ
 4 generatim indigitatæ sunt: speci-
 ficas verò passim in numis ipsis cui-
 vis etiamnum hodie videre fas est,
 quarum pleræque quamvis secutu-
 ro paulò post in conformitatem Cæ-
 sareorum generalium exterminio,
 pro majori parte nostris eripientur
 oculis, sequiori tamè ætate in novis-
 simis Leonh. Wilibaldi Hoffman-
 ni, & C. L. Lucij tractatibus de mo-
 netis, quorum primi tractatus *Alter
 vnd Neuer Münz-Schlüssel* poste-
 rioris verò *Neuer Münz-Tractat*
 inscribitur, ex ibidem annexis
 numerorum schematibus,
 poterint videri,

SECTIO XII.

De numis Romanorum
usualibus, eorum magnitudine,
speciebus, & valore.

Summaria.

1. Numi, & numismata in latiori significatione quid?
2. Numorum nomine propriè veniunt usuales numi.
3. Numismatum verò, qui usuales non sunt.
4. Veteribus Numis classes tres assignantur.
5. Numi maximi moduli quartam usualium classem non constituunt.
6. Probatur ex Joanne Vaillant:
7. Item auctoritate Josephi Monterchij.
8. Cujus magnitudinis cujusvis classis numi sint?
9. Recensentur veterum numorum species.
10. Aureus Romanus, Solidus, & sextula idem sunt.
11. Aurei ratio incomprehensibilis.

12. Quil

12. Quid requiratur ad exactam notitiam valoris aurei ?
13. Analogia auri ad argentum decupla.
14. Vetus aurei valor , cui bodierno valori assimiletur ?
15. Denarius unde dictus ? ejus Synonima , nota ; varium circa precium aestimium.
16. Valor denarij , valori 4. grossorum comparatur.
17. Bigati, & quadrigati sunt itidem denarij.
18. Quinarius unde dicatur ? ejus synonimum , nota, & valor.
19. Sestertius unde dicatur ? ejus synonima , nota, & valor.
20. Sestertius , & sestertium differunt , & quomodo ?
21. Admonitio , quod solùm sermo sit de solitis X. V. HS. non de ijs , qui urgente necessitate solito pluris permutabantur.
22. Assis synonima , & valor.
23. Semissis valor , & synonima.
24. 25. 26. Valor trientis , quadrantis, & sextantis.
27. Quando , & quatenus pondus assis diminui cœperit.

I. NOmme numorum ; & numismatum secundum latiorē significationem sumptorum veniunt laminæ maximam partem in rotunditatem , nonnunquam etiam in quadraturam , quin & in ambiguum efformatæ , ac utraque ex parte suis typis , characteribus , cælaturisue conspicuæ. Hi sub hac significatione contenti nummi , & numismata , sive de priscis Romanis , sive hodiernis Romano-Germanicis sermo fit , duplicis sunt generis. Sunt etenim nonnulli , ijque plurimi , quos exercendorum commerciorum gratia necessario jam olim inductos fuisse ex Sect. I. constat , quosque etiamnum hodie commercijs aptos , & adaptari videmus : atque hi propriè & strictè nummi

3. mi dicendi sunt. Sunt itidem alij, ijque Solummodo, veluti cippi quidam ad rei cujuspiam honorificæ, aut benè gestæ memoriam conservandam, ac in posteros propagandam accommodati : & hujusmodi in sua propria, & stricta significatione latinis Antiquarijs numismata, Italis vero Medaglioni dicuntur. De numismatibus strictè sumptis sequenti Sectione sermo erit copiosior: isthoc verò loco ferè tantùm de numis sic propriè dictis nonnulla deducere mens est.

4. De veteribus Romanorum numis hæc cape. Tres illis classes communiter ab Antiquarijs assignantur, ita ut primam classem sibi vendicent numi ex ære magno secundam fortiantur numi ex ære medio.

mediocri; & tertiam demum classem constituent numi ex ære parvo. Alij hos numos ex ære magno, mediocri, & parvo numos magni, mediocri, & minimi moduli nuncupant. Sed hic non moror, utrumque enim bene, quia utrumque sub diversis vocibus idem significat.

§. Dices : Passim Antiquarij numerum maximi moduli mentionem faciunt, ergo quaternæ, & non solum ternæ eorum sunt classes. Provocatus præter opinionem paulò ante dictis non nihil adversari cogor, dum ad propositam quæstionem responsurus quædam, quæ sequenti sectioni servanda existimaveram, isthuic sectioni includere necesse habeo : Ast paucis rem expedio, ut quàm minimùm à promissis

sis recessisse videar. Verum est
 Antiquarios passim de numis ma-
 ximi moduli differere, atque hinc
 concedo antecedens propositi en-
 chimematis; quia verò numi signi-
 ficatione latè, non strictè sumptâ
 utuntur, hinc nego consequen-
 tiam. Quòd autem numus latâ
 significatione, non strictâ, quatenus
 sempe humanis tantùm deservit
 commercijs (de quo hîc loci agitur)
 accipiatur; duplici authoritate, ni-
 mirum Josephi Monterchij, & Jo-
 hanis Vaillant comprobasse suffi-
 ciet. Et Vaillant quidem in præ-
 tatione ad Tomum I. De numif-
 icatibus Imperatorum Romano-
 rum præstantioribus ita loquitur:
Qui (intellige numi) dicuntur esse
maximi moduli, quos Itali vocant Me-
dag.

daglioni, rari sunt: & paulò post:
 Ejusmodi numi mole, cœlaturâ, rari-
 tate cæteris longè superiores, non erant
 in monetae loco, ut cæteri omnes, sed ut
 nunc fit, numerabantur inter numis-
 mata, quibus consignabantur res præ-
 clarè gestæ, quæque amicis, aut exte-
 ris munificentia principis distribuaban-
 tur. Monterchius verò de precio,
 & nobilitate numismatum maximi
 moduli in libello (qui inscribitur:
 Rariora maximi moduli numisma-
 ta) differens sic habet: Numismata
 maximi moduli cæteris omnibus præ-
 stant &c. reliqua enim numismata
 minora propter commercium tantum,
 & pro ordinaria moneta cusa esse cre-
 duuntur; cum nemo dubitet, quin ea,
 quæ maximi moduli sunt, cum duntaxat
 in finem, ut Imperatorum, reram
 que

que ab ijs gestarum memoria conserva-
retur, & ad posteros propagaretur,
percussa fuerint. Recto stat ergo
talo assertum, quòd numi sic strictè
dicti in ternas distribuendi, collo-
candique sint classes.

Qui ad primam classem referuntur
ceu numi magni moduli, vel ex ære
magno magnitudinis ferè sunt flo-
reni germanici, crassitie tamen
eum exsuperant: Quos moduli me-
diocris, seu ex ære mediocri dici-
mus, eos spissiores satis esse nostro
quinario, ast ejusdem magnitudi-
ni proximè accedere videmus: Nu-
mos demum minimi moduli, seu
ex ære parvo cum magnitudine
grossi quidem, non tamen tenuita-
te (plerique enim omnes densio-
res sunt) propemodum comparare
I licebit.

licebit. Quoniam verò uniuscujusque trium harumce classium numeri non omnes omnino æquales, sed quoldam non nihil majores, nonnullos minores conspiciamus, prout quisque magnitudini insinuatae unius, alteriusue classis magis approximat, ita quoque eidem appropriandus erit.

9. Nunc de speciebus sub his tribus classibus contentis paucula, quæ ad pleniorum veteris Romanæ historiæ, rei que numariæ intellectum non tantum multum conferunt, sed scitu apprimè necessaria sunt, insinuare libet. Hæ autem ferè sunt numerorum species: Ex auro est Aureus cum suo Semisse, & Tremisse, Ex argento Denarius, Quinarius, & Sestertius; ex ære demum Assis, semis.

missis, Triens, Quadrans, & Sex-
ans. De singulis aliquid.

Aureus à sui materia sic dictus, an
solidi (cujus vocabulum Priscis to-
tum, & integrum significat) syno-
nimum sit, aut cum solido in pon-
dere, & valore conveniat, discre-
pant Authores; mihi autem Dida-
cus Covarruvias Tom. I. Veterum
numismatum collatione Cap. 3. §. 1.
quòd & solidus pro aureo, & aureus
vicissim pro Solido in Jure sine dis-
crimine usurpetur, evidenter de-
monstrate videtur. Sed quia hæc
recolere longum foret, lectorem po-
tius ad authorem ipsum remitto.
Interim supposito hoc dubitan-
dum non est aureum etiam Sextu-
le nomine venire, cum & eodem
nomine veniat solidus, arg. l. quo-

tiescunque Cod. De lulceptoribus
Præpositis, & Arcarijs lib. 10.

11. Cæterùm plura hìc adhuc com-
memoranda fuiffent, aſt cum Leo-
nardo Portio De LLS. ingenuè fa-
tendum eſt: *Numi aurei ratio diffici-
lior, & quaſi incomprehenſibilis vide-
tur, quia pondus & pretium multipli-*

12. *citer variavit.* Ne tamen omni-
no nihil præſtiterim, hoc ſaltem
ſignifico, quòd qui priſtinum au-
reorum valorem exaète noſſe velit,
perſpectum cum primis habere de-
beat, cujus quiſque bonitatis, vel
temperaturæ, & ponderis fit: Dein
etiam quando Romanis major auri
copia, quando major defectus fue-
rit: pro varietate enim horum &

13. *analogia varia erit.* Aliàs autem
decuplam auri ad argentum analo-
giam

iam observare consultum fuerit ;
 quia hoc Romanos ipsos in condi-
 tionibus pacis cum Ætolis pactos
 fuisse ex Livio Lib. 8. Decadis quar-
 tæ mihi fol. 144. addiscimus in ver-
 bis : *pro argento si aurum dare mallent,*
arent conv nit : dum pro argenteis de-
cem aureus unus valeret. Si igitur
 Aureus, aut solidus Romanus di-
 drachmus sit, viginti denarij, qui
 pondere sunt drachmæ unius, eum
 rectè exæquabunt ; si sit mono-
 drachmus, deni ; & sic de cæteris :
 & quia quaternis cæsareis grossis,
 seu cruciatis 12. per paulò post di-
 cenda denarius æstimandus, com-
 putus dabit aureum didrachmum
 valuisse, quot nostri 80. grossi, vel
 40. cruciati, qui florenos 4. effi-
 ciunt ; dabit itidem computus Au-
 reum

reum menodrachmum valuisse,
 quot nostri 40 grossi, vel 120. cro-
 ciati, qui efficiunt florenos 2. Par-
 ter discurrendum de cæteris.

Quod de aureo dictum est, id quo-
 que proportionabiliter quoad om-
 nia intelligendum erit de Semisse
 & Tremisse Aurei; id est de me-
 dietate, & tertia aurei parte.

15. Denarius, qui nonnullis etiam
 Decussis, teste C. Plinio secundo
 historiæ naturalis Lib. 33. Cap. 3.
 decem assibus permutabatur, & ut
 vult ex Sosipatre Matthæus Hostus
 historiæ rei numariæ veteris Lib. 2.
 Cap. 6. Littera X. denotabatur: à
 jam fato denario assium numero
 denarij nomen denarium traxisse
 omnes acconsentiunt, ast non om-
 nes eodem eum precio æstimant,
 dum

dū eum cum nunc usitatis monetis
 conferunt : atque ideo sive 12, sive
 13, sive 14. quin & prope 15. crucia-
 tis, seu cruciferis (vulgò *Kreuzer*)
 denarij valorem comparavero, lem-
 per asserti patronum & testem faci-
 lè repererim. Verùm ijs tantùm
 assentior, qui denarium illo valore,
 cujus 12. cruciati, seu cæsarei 4. gros-
 si sunt, exæquant : ratio autem est,
 quod ferme tantundem & Roma-
 nus Julius efficiat, quo cum vetus
 denarius in pondere, & liga penè ni-
 hil discrepat, id quod etiam, quo
 ad pondus, jam pridem ante me
 advertit Leonardus Portius de
 LLS. Libro 1. inquit : *Denarios
 antiquos ad nostros pondus maximè ac-
 commodabit, & cum pondere drach-
 mæ reperiantur, Juliis nostris Romanis,*

qui pondere ferè eodem signantur, &
 17. *similibus comparari possant.* Præul-

quam ad alias numerum species di-
 gredior, hic hoc adhuc adnoto ex
 Hosto in cit. Tract. Lib. 1. Cap. 9. bi-
 gatos, & quadrigatos ab incisib. bigis,
 & quadrigis sic dict. s. denarij quo-
 que pondere percussos, & idiplum
 valuisse verisimiliter existimari.

18 Quinarius à quinis, quos valuit,
 assibus dictus est, tot autem asses
 quinarium valuisse ex cit. Plinij loco
 colligitur: cum itaque denarij di-
 midium esse constet, collatus cum
 usuali nostra moneta secundum
 paulò ante dicta, cruciatis senis,
 seu grossis cælarèis binis æquiva-
 leat, necesse est. Eiusdemmet va-
 loris etiam est victoriatu, qui, quia
 victoriâ signatus, sic dicitur. Ueris

usque

ulque autem, id est & quinarij, & victoriatum sigillum est Littera V.

9. Sestertius, cujus nota est IIS, vel LLS, vel HS, vel etiam H-S, est denarij quarta, & quinarij dimidia pars, sic dictus, quasi semis tertius quod duos asses, & tertij dimidium valore suo complectatur. Dicitur nonnunquam etiam numus, & sestertius numus. Hunc igitur quadrans denarij, & quinarij dimidium grosso cæsareo, seu 3. cruciatis secundum supra dicta rectè aestimaveris. At advertendum hic, quantum sestertius, si in masculino; & sestertium, si in neutro genere summatur, inter se differant; ne forte quis idem masculinum, & neutrum significare existimet. Sestertius, ut dixi, duos

asses & dimidium, Sestertium autem sestertios mille denotat, id quod pluribus perspicuè comprobatur Hostus cit. Lib 2. Cap. 5.

21. Hic me erroris nemo jure arguet, quòd denarium denis, quinarium quinis, sestertium semitertio asse æstimandum asseruerim, etsi in Plinio cit. Lib. 33. ultrà suprà relata quoque legere sit: *placuitque denarium XVI. assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis*: etenim de ordinario tantum valore sermo mihi est, hoc Plinij loco autem continetur valor extraordinarius; qui ex causa eodem modo olim, ac hoc nostro tempore accidisse experimur, adauctus fuit.

22. Assis, sive As, qui & Æs à materia, & libra ab originario suo pondere

dere dicitur, ac inde etiam per literam L. significabur; Assis, inquam, quia decima pars est denarij, quem cæsareis 4. grossis, seu duodecim cruciatis comparavimus rectè, comparatur cruciato uni & quintæ parti alterius, ut sic paulò minus sit, ac 1. Cr. & 1. numulus.

23. Semissis sive lemis, quasi lemi as dimidium assis est, dicitur quoque sexcunx à 6. uncijs, & Selibra à pondere semilibræ, æquivaletque tribus quintis partibus nostri cruciati, efficitque ferè $2\frac{1}{2}$ numulos.

24. Triens est tertia pars assis, hic proportionatè ad assem duas quintas partes nostri cruciati adæquat, ut ferè faciat $1\frac{1}{3}$ num.

25. Qua.

25. Quadrans seu Triuncis, vel triunx, vel teruncius, quòd trium uncia- rum sit, quarta pars est assis, valuit- que olim, quantum nunc tres deci- mæ cruciati partes id est $1\frac{1}{4}$ num.
26. Sextans $\frac{3}{16}$ inferior fuit nostro nu- mulo, cum enim is assis sexta pars fuerit, ex priori æquiparatione, duabus decimis cruciati, atque sic $\frac{13}{16}$ numuli assimilandus erit.
27. Sunt etiam, qui sextulam æreum numum, eumque minimum fuisse afferunt; quia verò sextula sexta un- ciæ unius pars, & sic sextantis duo- decima (qui ipse etsi integer, nu- mulo nostro, ut dictum, inferior est) induci nequeo, ut aliam sextu- lam præter eam, quam aureum esse ex sectionis hujus Num. 10. con- stat

stat, agnoscam; præcipuè quòd tam nullis minutijs necquicquam fit opus ad commerciorum usum, qui tamen introductioni numorum causam dedit. Non autem inficior sextulam pondus esse.

8 Hisce de Assè, & ejus partibus prolatis annecto, assè non semper ejusdem, sed varij fuisse ponderis, etsi valoris ejusdem: primùm quidem fuit unius libræ: quòd Plinius toties citatus indicat Lib. 33. Cap. 3. hæc (ex lectura Hadriani Junij, & Festi Pompeij, attestante Matthæo Hosto Historiæ rei numariæ veteris Lib. 2. Cap. 1.) habens, *Libra as unde etiam nunc libella dicitur, & dipondius dependebat duos asses.* Deinde fuit Sextantarij ponderis, quòd iterum idem Plinius ibidem nos hisce docet:

docet: *Libræ pondus æris imminutum bello Punico primo, cùm impensis respublica non sufficeret, constitutumque, ut asses sextantario pondere ferirentur. Postea sunt facti unciales, & demum etiam semiunciales, quod de nuò idem ibidem sequentibus perhibet: Postea Hannibale urgente, Q. Fabio Maximo Dictatore asses unciales facti. Et pauculis interjectis: Mox lege Papyriana Semiunciales facti. Hæc de veteribus Romanorum numis.*

De numis nostratibus Romano-Germanicis, qui usui & commercijs deserviunt, de eorum magnitudine, de speciebus, & valore differendi, ne dicam necessitatem, nec causam video: hæc omnia enim omnes novimus, ignorat nemo: idcirco,

circo, ne cuiquam sim fastidiosus,
hæc nihil moror.

SECTIO XIII.

De numismatibus in spe-
cie sic dictis,

Summaria.

Quid sit numisma? hic, & remissivè.

Cur numismata æstimanda?

Eorum generalis divisio.

Numismata honoraria quæ dicantur?

Quæ missilia?

*Præter honoraria, & missilia dantur
etiam alia hodie ab artificibus elaborari
solita.*

*Numismatum honorariorum, & missilium
divisio.*

Cur hic loci non nisi tria præfigurentur?

*Quando Labaci numismata præmij loco
distribuebantur?*

11. *Qualia fuerint missilia celsiss. Prin-
cipis Thomæ Episcopi Labacensis.*

12. *Qui-*

12. *Quibus olim missilia spargere liberum fuerit?*
 13. *Qui illa hodie spargere soleant?*
 14. *Quo titulo capientes missilium dominum fiant? refertur quorundam sententia.*
 15. *Alia sententia proponitur.*
 16. *Reprobatur prior.*
 17. *Probatur posterior.*
 18. *Spargens possessionem missilis retinet animo, donec id quispiam capiat.*

I. **N**Umilmata in specie, seu propriè sic dicta commerciorum usui non deservire, nec deservisse, sed duntaxat cippos quosdam esse ad rei cujuspian honorificæ, aut bene gestæ memoriam conservandam, & in posteros propagandam, ex anterioris sectionis XII. Num. 3. 6. & 7. constat.

2. Hæc tantò pluris æstimanda sunt, quòd (tanquam quæ cum re ipsa
 ferè

terènalci, atque ita historiarum ple-
rumque ætatem excedere consue-
verunt) certa, infallibiliaque rerum
gestarum sint argumenta.

Omnia numismata, si prima origo
spectetur, honorariorum, & missi-
um genere comprehenduntur;
quoniam aut talia sunt, quæ prin-
cipum, aliorumque primis digni-
tatibus conspicuorum munificen-
tia in benemeritos, amicos, & sub-
ditos liberaliter distribuebantur, vel
contrà Principibus, aliisque dig-
nitate conspicuis ad contestandam
submissionem, cultum, gratitudi-
nem, amorem, lætitiã, tristitiã
&c. ab inferioribus, vel etiam æqua-
libus, publicã tamen auctoritate
pollentibus offerebantur: & hæc
honorariorum vocabulo veniunt.

5. Aut talia sunt, quæ à Cæsaribus, Regibus, Principibus, Prætoribus, Coss. &c. in coronationibus, electionibus, aut alia quapiam universali lætitia in vulgus spargebantur: & hæc Institut. ff. Cod. & Novæ jure missilia nuncupantur.

6. Dixi si primaria origo spectetur omnia numismata missilium, & honorariorum genere comprehendere: hodie enim præter honoraria, & missilia alia quoque dari videmus, ea scilicet, quæ lucri causa artificiosa quorundam manu elaborata sæpenumero venum, ut mercæ exponuntur. Sed nemo dixerit hæc tantæ, ac illa æstimationis, & fidei esse; siquidem illa publicâ tulciuntur authoritate, hæc privatorum tantum arbitrio fabrefiunt.

Adhæc & hoc omittendum non est, quòd numismata honoraria æque, ac missilia sese inter differentissima sint, & vel à diverso, quem respiciunt, fine; vel à distinctis, quas denotant, rebus; vel à differentibus, ex quibus distribuuntur, aut sparguntur, causis, jam Augustalia, jam Augustalia, jam Auspicialia, nonnunquam Castrensia, Fecialia, Feralia, Festiva, Gratulatoria; quandoque Iconica, Irenica, Jubilæa, Lugubria, Memorialia, Monitoria; quædam Nuptialia, Præmialia, Socialia, Triumphalia, Typica, Motiva, & nescio, quibus adhuc sexcentis alijs vocabulis, nuncupantur.

8. Horum numismatum singula exemplaria proferre, vel exhibere supersedeo, ne forte finalis hæc sectio sui magnitudine priores exsuperet sectiones, præsertim quòd selectissimis quibusvis priori sæculo evulgatis jam pridem Joan. Jac. Luckius suum Sylloge numismatum illustraverit; ea verò, quæ hæc nostrâ, & partum nostrorum ætate prodierunt, adhuc passim aut nostristerantur manibus, aut jam actualiter aliorum scalpello, vel calamo sint exarata: sufficiat ergo ex meis saltem tria, ob raritatem, & quòd hæctenus (quantùm scio) eorundem nemo meminert, penè ignota commemorare, & scalpello adumbrata ordine exhibere.



A
 PRAEM
 SCHOLAE
 PROVINCI
 CARNIOLE
 1584



B
 THOMAS
 CRONDEIAC
 SEDIS APLICAE
 GRA. IX. EPVS.
 LABACEN. Z9
 MARTII. AN.
 1599.



N
 CONSE:
 CRATVS
 GRATII:
 12. SEPT:
 1599

imum, & secundum numisma
 argenteum est, quod tertium lo-
 cum occupat, est ex auro; omnia
 item magnitudinis, & formae
 extant delineata.

9. Primum honorarijs, quæ præmia
 lia dicuntur, adscribendum: id
 enim (uti Carniolix Aquila ex una
 & ex altera parte inscriptio PRÆM.
 SCHOLÆ PROVINCI: CAR.
 NIOLÆ 1584 edocet) à Proceri-
 bus Carniolix in studiosæ juventu-
 tis incitamentum, & gratiam cu-
 sum, abhinc retrò annis centum, &
 undecim bene meritis in scholasti-
 cis certaminibus publicè fuit distri-
 butum.

10. Quod secundo loco est, est è nu-
 mero missilium jactatum electo in
 Episcopum Labacensem zelosissi-
 mo illo, penè dixerim, Carniolix
 Apostolo Thomà Chrön, qui per-
 spectâ sibi arduitate extirpationis
 irradiati in Carniolix, & adjacen-
 tium locorum solo Luteranilmi, &

contrà proposito cælestis gloriæ
 præmio, hoc suo se in anteriori nu-
 mismaticis facie expresso, & inscripto
 simbolo TERRET LABOR ?
 ASPICE PRÆMIUM ad tam ar-
 duum opus stimulabat, & stimu-
 ri denotabat. Partem missilis
 posteram quod attinet, hac solùm
 memoriæ mandari voluit, quotus
 Labacensium Episcopus, quâ die,
 nove anno ad jam fatum pervene-
 rit, electusque fuerit Episcopatum.
 Tertium locum occupans itidem
 missile est antiq̄is prænominati
 nobilissimi Principis Episcopi prin-
 cipalia exempti Episcopatus Laba-
 censis, nec non gentilitia Chronia-
 na insignia præferens cum hac in-
 scriptiōe : THOMAS. CHRON.
 X. EPS. LAB. 29. MART. qui-
 bus

bus verbis electionis dies designatur, prout etiam in postica parte ejusdem missilis **CONSECRATUS GRÆTII. 12. SEPT. 1599.** adnotatur.

12. Nunc, postquam jam supra Num 6. insinuatum, quòd numilmata, quæ missilia non sunt, etiam privatis tabrefacere liberum sit, aliquid de missilibus. Hæc in auro æquè, ac argento **Coss. & Prætoribus** in ludis, quos ad initium magistratûs edere solebant, in liberalitatis, & lætitiæ signum jactare in more positum, & liberum fuisse nemo jure negaverit; quia has jactationes in **Novel. 105. Cap. 2. §. 1.** ad certum modum revocatas, dein etiam in **Novel. Leonis 94.** in totum iisdem interdictas legimus. Hoc muni-

ficentiæ, & liberalitatis indicium
 posteriores Romani Imperatores,
 etsi multi eorum antecessores si-
 multaneè Prætores, & Coss missi-
 lia spargere passi fuerint, sibi solis
 appropriârunt, quòd solis illis au-
 rum, & (quod post hoc pre-
 ciosissimum est) argentum con-
 temnere proprium videretur. No-
 vel. & arg. Novel. 105. cap. 2. §. 1.
 Moderno tempore tamen, ipfis-
 met missilibus testibus, non tan-
 tum Summi, sed & subalterni ter-
 re principes, ac Domini, quin &
 aliquando aliæ quædam primis
 dignitatibus conspicuæ personæ
 non minus aurea, ac argentea mis-
 silia spargere consueverunt.

Hæc sparsio Juristis ansam discep-
 tandi præbuit. Quo enim titulo

missilium dominium acquirat, qui hæc acquirit, in binas itum est sententias. Quidam occupationis titulum pro modo acquirendi dominij jactorum missilium assignant, eò quòd hæc quasi pro derelictis habeantur, adeoque nullius sint, & occupanti cedant.

15. Alij hanc missilium acquisitionem traditione quadam fieri ex hac ratione defendunt, quòd proy ientis, & spargentis animus sit, ut is habeat, qui accipit: cùm autem non constet de persona, quæ acquirit, traditionem incompletam nominant.

16. Prior sententia ex eo non placet, quòd mens spargentium missilia principaliter hæc non sit, ut illa in numero rerum suarum esse desinant,

nant, sed principalis mens est, quod quisque acceperit ejus esse, ut patet ex §. hoc amplius 46. Instit. de rerum divisione; semper autem videntum est, quid principaliter, & non quid in consequentiam agatur arg. l. Tenetur 6. §. 1. & 2. ff. de Actionibus empti & venditi. Deinde si missile occupatione acquireretur, necesse esset, ut pro tunc foret nullius, hoc autem dici non potest, ut ex paulò infra dicendis liquebit.

17. Posterior sententia communis est, & vera fundata in dicto §. hoc amplius, ubi verba illa *voluntas domini transfert rei proprietatem.* & iterum verba *statim eum dominum efficiunt* denotant, quòd jactans dominium missilis ei, qui id accipit, trans. & conferat: atqui alio, ac traditionis nomi-

nomine hæc trans. & collatio veni-
 18. re non potest, ergo. Ad hæc
 quòd immediatè à spargente in ca-
 pientem dominium missilis trans-
 feratur, confirmatur ex his, quæ
 habet Ant Perezus Instit. Imp. lib.
 2. Tit. 1. ad §. *qua ratione*, qui Au-
 thor assignando differentiam inter
 missilia, & inter res, quæ haben-
 tur pro derelicto, innuit cogitatio-
 nem, mentem, & voluntatem
 spargentis esse, ut missilia non desi-
 nant esse è numero rerum suarum,
 nisi ab alio apprehensa fuerint: Sci-
 mus autem ex l. 4. Cod. de acqui-
 renda, & retinenda possessione, rei
 possessionem etiam solo animo re-
 tineri posse. Et hæc pro nunc la-
 tis sunt.

EPI.

EPILOGIUM:

Nihil curæ ejus satis est : qui cogitat, quàm sit magnum dare aliquid in manus hominum, non nemo est effatus, ego verò (gnarus quòd humana ingenia ad arguendum promissa sint) idipsum verum esse sum expertus. Sed quia duplicis ferè tantum generis homines dari me non laudabat, doctos scilicet, & his semper adversantes indoctos, adhæc ab illis benignè corrigi volupe, ab his autem non nota argui posse impossibile videbatur, discursum meum de pecunijs vetero-novis BOS IN LINGUA inscriptum, ut est, publici juris facere non dubitavi. Hunc, Benevole lector, si te legisse, & in eo humani
me

me aliquid passum animadvertisse contigit ; aut amanter corrige , aut saltem compatere memor eorum, quæ habet Justinianus in l. 2. §. 14. Cod. de veteri Jure enucleando sic inquit : *penitus in nullo peccare , divinitatis magis , quàm mortalitatis est , id quod & in l. 3. §. 13. Cod. eodem idem Sacratissimus Imperator iteratò paulò alijs verbis refert : in nullo , inquit , errare , seu in omnibus irreprehensibilem , seu inemendabilem esse. Divina utique solius , non autem mortalis est constantiæ , seu roboris. Corrige ergo , ut dixi , aut compatere : tum si hoc fieri , & de cætero labores meos non omnino ingratos fore videro , insuper DEUS ter Optimus Maximus vitam*
non

non nihil protraxerit, perque curas
 quandoque otari licuerit ad majora,
 & solidiora hoc in studio calamum
 acuam, & incitabo, quem
 modò sisto.

Soli DEO Laus, Honor,
 Virtus, & Gloria.



INDEX

R E R U M

E T

V E R B O R U M.

A.

Æ S dicitur pecunia cujusvis ma-
teria fol. 21

Æs quis primus Romæ signaverit. 24.70

*Æris signandi potestas quando Sena-
tui Rom. adempta?* 115

Analogia auri ad argentum decupla. 132

Animantia ab initio erant communia. 9

*Antonius III-Vir denarijs ferrum mis-
cuit.* 81

Argentum ferro validius. 19

*Argentum quando primum Romæ sig-
natum?* 70

Argenti

Argenti signandi potestatem Senatui ademit Tiberius.	72. 115
Assis synonyma.	138
Assis nota quæ?	139
Assis pondus varium	141
Assis valor quis?	139
Aureus Romanus idem, ac Jolidus, vel sextula	131
Aureus unius drachmæ tot olim, quot hodie flor. 2. Didrachmus quot 4.	133
Aurei exactum valorem scire volens quid nosse debeat?	132
Aurum quando Romæ signari cæpit?	71
Auri signandi jus Senatui ademit Tib.	72
B.	
B alcipites aliquando nati.	63. 64
B igatus à bigis incisus dicitur.	3
Bigatus est denarius.	136
Bonitas extrinseca numi est valor.	42
Bonitas intrinseca numi est materia, & pondus.	L 42

*Bonitas intrinseca, & extrinseca cor-
respondere debet. 42. connatura-
liter. 107*

*Bonitas intrinseca nec in liga, nec in
pondere minuenda. 88. & seqq.*

*Bonitatis extrinsecæ adauctæ exem-
pla. 82. & seqq.*

Bonitatis intrinsecæ diminutæ ex. 46, 81

Bos Atheniensis pecunia. 2

*Bos in lingua etiam discursum de pe-
cunijs denotat. 2*

Bos in lingua quid propriè significet? 2

C.

Cain aliquibus numi inventor est. 59

Cain malè dicitur invenisse numos. 66

*Cajus Julius Cæsar cum Imperio Rom.
jus monetandi sibi arrogavit. 115*

Carniolæ Ducatus habet jus monet. 71

Commune, quod ex communi nascitur. 9

Communia in principio fuerunt omnia. 6

Communio parit discordias. 11

D.

Denarius à quo sic dicitur? 134

Denarij nota quæ? *ibid.*

*Denarij valor æquivalet hodiernis
4. grossis* 135

Depravationes monetarum prohibita. 47. 50. & seqq.

*Dionysius syrac. X. duplicato valore
cudit.* 82

*Divisionem rerum hominum in labo-
rando inæqualitas promovit.* 11

Divitiæ vocabulū unde etymologetur? 20

Divitijs omnia parent. 19

Drusus miscuit æs argento. 46. 81

E.

*Enecus Lupides chartam pannuceam
in pecuniam effinxit dein verâ pe-
cuniâ reluendam.* 38

Errare humanum. 158

Expensæ in cudenda moneta obvenerentes in materia detrahuntur 43.57

F.

Facul, faculter, facultas idem quod facile, faciliter, facilitas. 20

Facultates quasi facilitates à facilitando dicantur. 19

Flavissæ quid? 16

Flavissarum alia nomina. 17

Frid. Augustinus pecuniam coriaceam à se signatam postea aureis totidem mutavit. 40

Fridericus Imp. pecuniam ex corio confecit auro reluendam. 37

Forma primi numi quæ? 111

Formæ numorum ab Impp. percussorum quæ? 116

Formæ numorum familias Rom. exhibentium quæ? 113

Formæ numorum Imperij Romano-Germanici quæ? 120

G.

Grössis cæsareis 4. denarius Rom.
æquivalet.

135

H.

Heterogenei an aliquando aliquid,
& quantum miscere liceat? 56.57.

Heterogenei vilioris in numis nimia
admixtio nec in necessitate licita 53.54

I.

Janus primus inventor numi. 62

Janum bifrontem fuisse nil implicat. 63

Inæqualitas laborum divisionem pro-
movit. II

Inops quis? 18

Juramentum de conservanda legitimo
pondere defraudata moneta non te-
net. 88

Jus monetandi cæsareum Regale. 72

Jus monetandi ex speciali concessione
etiam alij habent. 73

Jus monetandi habet Ducatus Carnotiae. 74. & seqq.

Jus monetandi non nisi sub obligatione cudendi ex præscripto conceditur. 99

Jus monetandi non præscribitur privativè, sed tantùm cumulativè. 77

Jus monetandi non usu non amittitur. 76

L.

Labor inæqualis rerum divisionem promovit. II

Legibus judicandum. 47

Legislativam potestatem habens, nec alius numos exaltare potest. 86

Leydenes pecuniam è papyro argenteâ commutarunt. 41

Liga. vide bonitas intrinseca.

M.

Materia monetarum in Rom. Imp. hodie est aurum & argenteum. 33

Materia numi qualis esse debeat? 13

Medio-

- Mediobarbi Biragi laus.* 119
- Melitæi æ valore argenti signârunt
argento reluendum.* 37
- Missile argenteum Thomæ Episcopi
Labacensis.* 150
- Missile aureum ejusdem.* 151
- Missilia an traditionis, an occupatio-
nis titulo acquirantur disputant
Authores.* 154
- Missilia aurea & argentea jure No-
vel. soli Impp. spargunt.* 153
- Missilia qui hodie spargere soleant?* 153
- Missilia spargentis mens quæ?* 155. 156
- Missilia traditione acquiruntur.* 155
- Missilium libera sparsio primùm re-
stricta, dein sublata?* 152
- Mixtio. vide Heterogeneum.*
- Moneta à monendo.* 21
- Moneta censuum & subjectionis ad-
monet.* 22

- Moneta depravata quando, & in quantum devalorata?* 47
- Moneta in necessitate potiùs exaltanda, quàm vilior cudenda.* 93. 94
- Moneta provincialis etiam ad ligam Imperij cudenda est.* 105
- Moneta si variaret in liga, aut pondere, dum precium materiæ variat, infinitæ fierent confusiones.* 102
- Moneta tum primùm augmentum sumpsit, cùm equaliter acceptari debet.* 98
- Monetæ liga deteriorari nunquam debet,* 47. 50. 51. 52 88
- Monetam necessitatis tempore intrinsecè, vel extrinsecè viliozem cudens cessante necessitate tenetur reluere.* 36
- Monetam suo pondere destitutam nemo tenetur acceptare.* 92
- Moneta vide Numus, & Pecunia.*

Monetandi jus, vide Jus monetandi.

N.

- Necessitatis tempore ex re qualibet pecunia fieri potest.* 36
- Nōe cur putetur numi inventor.* 60
- Numisma in lata significat. quid?* 124
- Numisma strictè sic dictū quid?* 125. 144
- Numismata alia honoraria, alia missilia.* 145
- Numismata celebriora prioris sæculi vulgavit Luckius.* 148
- Numismata cur æstimanda?* 144
- Numismata honoraria quæ?* 145
- Numismata missilia quæ?* 146
- Numismata non erant monetae.* 128
- Numismata, quæ mercis gratia elaborantur tanti non fiunt.* 146
- Numismatum honorariorū divisio.* 147
- Numus à græco νόμιος dicitur.* 14. 25
- Numus à Numa non denominatur.* 24

- Numus, & numisma an à numero,
 vel numine etymologetur? 23
- Numus in lata significatione quid? 124
- Numus in propria significatione quid. ib.
- Numus lege valet. 14. 86
- Numus quare inductus? 12. 13
- Numus. vide etiam moneta, vel pecunia.
- Numi bonitas intrinseca, & extrin-
 seca correspondere debet. 42
- Numi Abrahami temp. jam fuerunt. 67
- Numi antiqui sunt vel magni, vel me-
 diocri, vel minimi moduli. 125
- Numi à Triumviris monetibus cusi
 sunt familiarum Rom. monumen. 112
- Numi cur signentur? 43
- Numi magni, mediocri, minimi mo-
 duli qui? 129
- Numi maximi moduli propriè dicun-
 tur numismata. 126
- Numorum antiquorum quæ species? 130
- Numi

Numi viliores devalorat. obnoxij. 42. 49

Numos nisi legislator nemo exaltat. 86

O.

Opes ab opitulando dicuntur. 18

Ops quid significet? ibid.

P.

Pecunia à pecore dicitur. 21

Pecunia dicitur etiam aliquando san-

guis, & animus. 17

Pecunia ex ære, argento, & auro

erat Romanis. 32

aurichalco. 30

corio. 31 69

ferro. 31

lapide. 30

Pecunia ex mori folijs. 27

porcellano. ibid.

pellicula arboris. 28

sale angugui. 27

stanno. 32

Penc.

<i>Pecunia primum ponderabatur.</i>	14
<i>Pecunia, vide etiam numus, vel moneta.</i>	
	<i>amygdalæ Paden.</i> 29
	<i>annuli ferrei.</i> 31
	<i>Cacavi fructus.</i> 30
	<i>conchæ.</i> 29
<i>Pecuniæ loco</i>	<i>conchyliorû tegumenta.</i> 27
	<i>corallium.</i> 28
	<i>ossa mortuorum.</i> 34
	<i>piperis grana.</i> 28
	<i>salis micæ.</i> <i>ibid.</i>
<i>Pecuniæ nomine veniunt res omnes.</i>	66
<i>Pecuniæ Atheniensi bos fuit incisus.</i>	3. 4
<i>Pecuniæ obediunt omnia.</i>	20
<i>Permutatio quare caperit?</i>	11
<i>Plantata solo cedunt.</i>	8
<i>Pondus æris quando, & quantum imminutum?</i>	81
<i>Pondus semper servandum.</i>	90
<i>Possessio solo animo retinetur.</i>	156
	<i>Præ.</i>

Premium scholasticum aliquando Labaci fuit numisma. 150

Q.

Quadrans quid? 140

Quadrantis quis valor? *ibid.*

Quadrantis synonyma. *ibid.*

Quadrigatus ab incisis quadrigis. 3

Quadrigatus est valoris denarij. 136

Quinarij unde dicatur? *ibid.*

Quinarij nota quæ? 137

Quinarij valor quis? 136

R.

Raudusculum quid? 16

Requisita numi quæ? 43

Romæ æs primus signavit Servius. 70

Romæ asses scorteos ab initio habuere. 69

Romæ raudusculis aliquando usi. *ibid.*

Romani quando primum argentum

signarunt? 70

Rom. quando aurum signare ceperunt? 71

S.

- Sanguis & animus pecunia impro-
priè dicitur.* 17
- Saturnus aliquibus numi inventor est.* 61
- Saturnus ferū victū in melius redegit.* 62
- Semina sata solo cedunt.* 8
- Semissis synonyma.* 139
- Semissis valor quis?* ibid.
- Servius Rex Romæ 1^{mus} signavit æs.* 70
- Sestertius & sestertium quantum di-
ferant?* 137
- Sestertius unde dicitur?* 137
- Sestertij notæ quæ?* ibid.
- Sestertij valor quis?* ibid.
- Sextans quid?* 140
- Sextantis valor quis?* ibid.
- Sextula idem quod solidus.* 131
- Sextula non est numus æreus.* 140
- Solidus idem, ac aureus.* 131
- Solidus quid significet?* ibid.

Suus etiam rem communem denotat. 7. 8

T.

Terra primùm communis erat. 9

Terra quando divisa? ibid.

Tiberius Senatui Romano jus argenti,

& auri signandi ademit. 72. 115

Triens quid? 139

Trientis valor quis? ibid.

Trium-viri monetales cur constituti? 48

Trium-viri monetales suo ex arbitrio

cudebant numos. 112

Trium-virorum munus quod? 49

Tormenta ænea quando inventa? 66

Tubalcain aliquibus numi inventor. 59

Tubalcain non invenit numos. 65

V.

Venetorum Dux Dom. alutinos numos

fecit argenteis, & aureis reluendos. 39

Victoriatus ab incisa victoria dicitur. 3

Victoriati nota quæ? 137

F I N I S.

Menda Typographica sic emenda.

Fol. 2. lin. 2. f. 13. l. 18. f. 97. l. 3. f. 131. l. 19.
pro eum pone cùm. Fol. 2. lin. 19. f. 9. l. 4.
pro tantum pone tantùm. Fol. 5. lin. 2.
f. 77. l. 3. f. 87. l. 16. f. 88. l. 2. pro quod pone
quòd. Fol. 6. lin. 12. pro hic pone hìc. Fol. 7.
lin. 8. pro industria pone industriã. Fol. 9. lin. 5.
f. 41. l. 14. f. 49. l. 11. f. 57. l. 5. f. 69. l. 16. f. 69.
l. 20. pro supra pone suprã. Fol. 9. lin. 10. divi-
sionem typographicam omitte. Fol. 10. lin. 14.
f. 51. l. 14. pro ultra pone ultrã. Fol. 12. lin. 13.
pro secundum pone secundùm. Fol. 14. lin. 17.
pro primum pone primùm. Fol. 20. lin. 20. pro
effari pone effari. Fol. 24. lin. 20. f. 28. l. 11.
f. 55. l. 17. f. 69. l. 8. pro infra pone infrã. Fol. 33.
lin. 17. pro infinitis pone infiniti. Fol. 62. lin. 19.
& 20. pro fuerat, advectus pone fuerat advectus.
Fol. 65. lin. 17. pro quomodolib et pone quo-
modolibet. Fol. 88. lin. 13. pro primo pone pri-
mò. Fol. 88. lin. 18. pro conservatum pone con-
servaturum. Fol. 92. lin. 11. pro paullò pone
paullò. Fol. 93. lin. 8. pro facile pone facilè. Fol.
97. lin. 9. pro imò pone imò. Fol. 125. lin. 9.
pro vero pone verò. Fol. 131. lin. 16. pro potius
pone potiùs. Fol. 142. lin. 11. pro papyriana po-
ne papyriã. Fol. 147. lin. 3. pro æque pone
æquè fol. 149. lin. 5. pro deline ta pone delineata.
Fol. 153. lin. 19. pro hæe pone hæc. &c.